

**Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická**

**Časopis Květy v první polovině 19. století
analýza ročníků 1834 - 1836**

Lenka Csemiová

**Bakalářská práce
2012**

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
Akademický rok: 2011/2012

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Lenka Csemiová**
Osobní číslo: **H09291**
Studijní program: **B7105 Historické vědy**
Studijní obor: **Historicko-literární studia**
Název tématu: **Časopis Květy v první polovině 19. století - analýza ročníků
1834 - 1836**
Zadávací katedra: **Katedra literární kultury a slavistiky**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem práce je charakteristika proměn časopisu Květy v první polovině 19. století. Sledovány budou proměny vněttextové (dobový kontext, vydavatelé, šéfredaktor, zřetel k adresátům) i vnitrotextové (tematická a žánrová struktura, charakteristika významových a problémových linií).

Rozsah grafických prací:

Rozsah pracovní zprávy:

Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

Lexikon české literatury: Osobnosti, díla, instituce; 2. díl, 2.sv., K-L + dodatky k A-G. [Zprac. Vladimír Forst]. Praha: Academia, 1993. ISBN 80-200-0469-6
BERÁNKOVÁ, Milena. Dějiny československé žurnalistiky I.díl: Český periodický tisk do roku 1918. Praha: Novinář, 1981. KAMIŠ, Adolf. Slovní zásoba české publicistiky 18. století. Praha: Univerzita Karlova, 1974. KOHLÍK, Jaroslav. Noviny dávných staletí. Praha: Novinář, 1970. VOLF, Josef. Dějiny novin v Čechách do roku 1848. Praha: Nakladatelství Duch novin, 1930.

Vedoucí bakalářské práce:

doc. PhDr. Jana Bartůňková, CSc.

Katedra literární kultury a slavistiky

Datum zadání bakalářské práce: **30. dubna 2011**

Termín odevzdání bakalářské práce: **31. března 2012**

prof. PhDr. Petr Vorel, CSc.

děkan

Univerzita Pardubice
Fakulta filozofická
532 10 Pardubice, Studentská 34

L.S.

PhDr. Ivo Říha, Ph.D.

vedoucí katedry

V Pardubicích dne 30. listopadu 2011

Prohlášení autora

Prohlašuji:

Tuto práci jsem vypracovala samostatně. Veškeré literární prameny a informace, které jsem v práci využila, jsou uvedeny v seznamu použité literatury.

Byla jsem seznámena s tím, že se na moji práci vztahují práva a povinnosti vyplývající ze zákona č. 121/2000 Sb., autorský zákon, zejména se skutečností, že Univerzita Pardubice má právo na uzavření licenční smlouvy o užití této práce jako školního díla podle § 60 odst. 1 autorského zákona, a s tím, že pokud dojde k užití této práce mnou nebo bude poskytnuta licence o užití jinému subjektu, je Univerzita Pardubice oprávněna ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložila, a to podle okolností až do jejich skutečné výše.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v Univerzitní knihovně Univerzity Pardubice.

V Kolíně dne 26. 06. 2012

Lenka Csemiová

Poděkování

Tímto bych chtěla poděkovat vedoucí práce doc. PhDr. Janě Bartůňkové, CSc. za podnětné rady, vstřícnost a odborné vedení. V neposlední řadě děkuji své rodině, díky které mohu studovat, a všem mým blízkým, kteří mě po celou dobu podporovali, pomáhali a snášeli moje nervózní nálady a chování.

Zvláštní poděkování patří Veronice Neřoldové za pomoc s cizojazyčnou částí.

Anotace

Tato práce „*Časopis Květy v první polovině 19. století – analýza ročníků 1834 – 1836*“ se zaměřuje na zachycení charakteristických znaků časopisu Květy v prvních třech ročnících. Za počáteční východisko určujeme stručný popis časopisu Jindy a nyní jako jejich předchůdce. Cílem je popsat činnost redaktorů, obsahovou stránku listu a analyzovat a interpretovat vybrané příspěvky.

Klíčová slova

časopis Jindy a nyní, časopis Květy, Tyl Josef Kajetán, česká žurnalistika

Title

The Květy Magazine in the First Half of the 19th Century - the Analysis of the Years 1834 - 1836

Annotation

The thesis "*The Květy magazine in the first half of 19th century - the analysis of the years 1834 – 1836*" is focused on the basic characteristics of the Květy magazine in its first three volumes. The Jindy a nyní magazine and its brief description is defined as the starting point and as the predecessor of the Květy magazine. The aim of the thesis is to cover the work of the editors, the content of the magazine, and to analyze and represent the chosen articles.

Keyword

the Jindy a nyní magazine, the Květy magazine, Tyl Josef Kajetán, the Czech journalism

Obsah

Úvod.....	1
1. Téma a metodologie	2
2. Počátky české žurnalistiky	4
2.1. Stručná historie <i>Květů</i>	6
3. Časopis <i>Jindy a nyní</i> – předchůdce <i>Květů</i>	8
3.1. Redakce v rukou Jana Hýbla (1828 - 1831)	8
3.2. Náplň prvních čtyř ročníků <i>Jindy a nyní</i>	9
3.2.1. <i>Články s rytinami</i>	9
3.2.2. <i>Próza</i>	10
3.2.3. <i>Poezie</i>	12
3.3. Příchod Josefa Kajetána Tyla	12
3.3.1. <i>Tylovy obsahové změny v <i>Jindy a nyní</i></i>	14
3.3.2. <i>Poslední číslo <i>Jindy a nyní</i> (5. ročník 1833)</i>	21
4. Význam časopisu <i>Květy</i> pro kulturní a literární život 30. let 19. století ... 24	
4.1. Role <i>Květů</i> v národním obrození	24
4.2. Postavení mezi novinami a (literárními) časopisy na počátku 19. století	25
4.2.1 <i>Květy a Česká včela</i>	27
5. Analýza ročníků <i>Květů</i> (1834 - 1836)	31
5.1. Charakteristika časopisu <i>Květy</i> ve 30. letech 19. století	31
5.1.1. <i>Nový název „starého“ časopisu</i>	31
5.1.2. <i>Vizuální podoba a všeobecná struktura časopisu <i>Květy</i></i>	31
5.1.2.1. RUBRIKY.....	32
5.1.2.2. PŘÍLOHY.....	32
5.2. Tylova redakce v časopisu <i>Květy</i> (1834 - 1836)	33
5.2.1. <i>Přispěvatelé</i>	34
5.2.2. <i>Odběratelé</i>	35
5.2.3. <i>Literární program časopisu</i>	36
5.2.4. <i>Žánrový obsah <i>Květů</i></i>	37
5.2.4.1 PRÓZA	37
5.2.4.1.1 POVÍDKY	38
5.2.4.1.2 POHÁDKY, BÁCHORKY	42

5.2.4.2. POEZIE	43
5.2.4.2.1. BÁSNĚ.....	44
5.2.4.2.2. ELEGIE.....	45
5.2.4.3. DRAMATA	46
5.2.4.4. PUBLICISTICKÉ ŽÁNRY	49
5.2.4.4.1. CESTOPISY.....	49
5.2.4.4.2. FEJETONY.....	50
5.2.4.4.3. KRITIKA.....	52
5.2.4.4.4. NAUČNÉ ČLÁNKY.....	57
5.2.4.4.5. PROSLOVY.....	57
5.2.4.4.6. ZPRÁVY.....	58
6. Časopis Květy po Tylově odchodu	59
Závěr	60
Prameny a literatura	63
Summary	65

Úvod

V dnešní době chápeme českou žurnalistiku jako samozřejmost. Někteří lidé by se bez denního tisku ani neobešli. V této práci však nahlížíme na období, kdy žurnalistika u nás dělala v mnoha ohledech teprve první krůčky. To byla také jedna z motivací, proč se zabýváme časopisem *Květy*.

V posledním ročníku základní školy jsme se v absolventské práci přehledově zaměřili na významné složky národního obrození. Na střední škole jsme téma národního obrození v rámci seminární práce zúžili na české noviny a časopisy zmíněné doby. Už jen kvůli velkému rozsahu vybraných témat zpracovaných útržkovitě jsme z těchto předešlých prací nemohli odborně vycházet. Postupně jsme se však dostávali ze širokých témat zachycených zlomkově ke konkrétnějším pojatých detailněji. Začali jsme se tedy zajímat o konkrétní časopis – o časopis *Květy*, což logicky vyústilo z postupného konkretizování látky. Motivem také byla snaha dozvědět se více o literárním časopise 19. století, o kterém ve většině dosud známých odborných publikací byly bohužel jen zmínky.

Další pohnutkou k napsání práce bylo ještě dodnes vydávání týdeníku se stejným názvem *Květy* ale s jiným obsahem. Náš současný týdeník je navíc jiného zaměření a cílovou skupinu čtenářů představují spíše ženy. Přestože není výše uvedený týdeník přímým pokračovatelem Tylových *Květů* z 19. století, na které zaměřujeme v této práci pozornost, na svých stránkách se k tylovské historii hrdě hlásí v dobách různých výročí. Proto dnešní týdeník *Květy* jako spíše nepřímý pokračovatel *Květů* z 19. století ovlivnil motivaci k práci. Časopis ani dnes nezapomíná na Tylovy *Květy*, jaké byly dříve.

Cílem práce je postihnout charakteristickou podobu tohoto listu v době, kdy ho vedl Josef Kajetán Tyl. Rozhodli jsme se zaměřit především na Tylovu redaktorskou a přispěvatelskou činnost v posledním čísle *Jindy a nyní* a v *Květech*, protože nejvíce Tylových publicistických prací s obecným tématem národa a vlastenectví vzniklo právě v začátcích jeho redaktorství. Záměrem práce je též pomocí analýz a interpretací vybraných příspěvků sestavit žánrovou skladbu časopisu *Květy* se zřetelem na jeho čtenáře i přispěvatele.

1. Téma a metodologie

Rozsah tématu práce jsme ohraničili ročníky 1834 – 1836. Důležitým faktorem v rozhodování, jak velkou etapu časopisu bychom měli zachytit, hrálo roli formování skladby příspěvků. Během let 1834 – 1836 dostaly články určitou ustálenou podobu, jež zůstala v podstatě zachovaná po celou dobu vycházení časopisu. V této práci jsme se tedy zaměřili jen na již uvedené období. V prvních třech ročnících totiž byly položeny základy pro následující běhy *Květu*. Počátek roku 1834 znamenal založení sledovaného periodika. Zkoumané období uzavírá rok 1836, jež označoval první odchod prvního redaktora *Květu* – Josefa Kajetána Tyla.

Na počátku jsme si také určili způsob psaní názvu časopisu. Podle dobové gramatiky je název sledovaného časopisu *Květy* psán s dvojitým „vé“ (*Kwěty*). V této práci se držíme dnešní současné gramatiky, proto všechny názvy děl jsou uvedeny především podle soudobého českého pravopisu.

Ke zpracování tématu jsme přistupovali především prostřednictvím metody popisu, až potom použitím interpretace a analýzy. V počátečních kapitolách jsme převážně pracovali s uvedenou odbornou literaturou. Cílem bylo přinést přehledný pohled do problematiky. Až v hlavní páté kapitole jsme poskytli větší prostor pro interpretaci příspěvků, díky kterým jsme zachytili důležité znaky žánrového obsahu *Květu*.

V první kapitole jsme v souhrnu popsali, v čem spočívaly a jaké noviny stály u počátků české žurnalistiky. Zvláště jsme se zaměřili na *Krameriovy c. k. vlastenecké noviny*, které měly vliv na budoucí *Květy*. Důležitým zdrojem k tomuto přehledu bylo dílo Mileny Beránkové „*Dějiny československé žurnalistiky*“. Její práce však byla přínosná i v dalších kapitolách.

Dále jsme se zaměřili na stručnou historii *Květu* od jejich založení až do roku 1916 s velkou pomocí „*Lexikonu české literatury*“. Zmínili jsme významné redaktory a ve zkratce popsali, jak se list během let proměňoval.

Ve třetí kapitole jsme se již věnovali předchůdci *Květu* - časopisu *Jindy a nyní*, ze kterého vznikly. Činnost listu jsme sledovali již za redakce Jana Hýbla a zběžně jsme zachytili obsahovou náplň *Jindy a nyní*. Zaměřili jsme se na hledání odpovědí na otázky, jaké druhy článků zde vycházely, nebo v jakých žánrech měl list mezery. Ovšem podrobněji jsme komentovali a analyzovali až náplň posledního ročníku *Jindy a nyní*, který vedl Josef Kajetán Tyl. Obsahová náplň v *Jindy a nyní* nově sestavená Tylem totiž v základech přešla i do *Květu*.

V této části jsme se opírali především o dílo Václava Osvalda „*Novinář Josef Kajetán Tyl*“, který zde neopominul komentovat Tylův přínos v *Jindy a nyní*.

Než jsme začali s analýzou vybraných ročníků, uvedli jsme nejprve časopis *Květy* v další kapitole nazvané „Význam časopisu *Květy* pro kulturní a literární život 30. let 19. století“ do kontextu národního obrození. Zaměřili jsme se na otázky, jakou roli v národním obrození časopis *Květy* představoval, s použitím knihy „*České země v době předbřeznové 1792 – 1848*“ od Jitky Lněničkové, a jaké postavení zaujímal především mezi ostatními časopisy na počátku 19. století. Současně jsme se pokusili zmapovat situaci českých časopisů v první polovině 19. století. Za zdroj jsme zvolili Volfovo dílo „*Dějiny novin v Čechách do roku 1848*“ společně s poznatky ve spisu „*Počátky českého a slovenského novinářství*“ od Vladimíra Klimeše. Z tehdejších časopisů jsme proti *Květům* postavili jejího „rivala“ *Českou včelu* a snažili jsme se porovnat jejich rozdílné i společné rysy.

Pátou hlavní kapitolu jsme věnovali už samotným *Květům*. Nejprve jsme komentovali a posoudili jejich vizuální vzhled a potom tematickou a žánrovou strukturu. Neopomenuli jsme ani zhodnotit počet odběratelů a přispěvatelů časopisu, k čemuž nám také pomohlo bádání Jana Piláta, jenž se zabýval „*Redaktorskou činností Josefa Kajetána Tyla*“. Literární program periodika jsme odvodili i díky Tylově publikované básni „*Květy české*“.

V další části analýzy *Květů* jsme se orientovali na jejich žánrovou strukturu. Články jsme rozdělili na prózu, poezii, dramata a publicistické žánry. Jsme si vědomi, že se některé druhy prolínaly a spadaly do více žánrů jako například dramatická báseň. Pro zařazení jednotlivých příspěvků do žánrů a literárních druhů jsme se řídili znaky, které v nich převažovaly více. Toto rozřídění mělo v první řadě sloužit ke snaze vytvořit lepší přehled příspěvků.

Pro charakterizování prozaických žánrů jsme využili hlavně studie Vladimíra Štěpánka, který se věnoval literatuře za doby národního obrození a stěžejní práce Mojžíra Otruby. Ovšem naším hlavním těžištěm pro komentování a hodnocení žánrů, jež se vyskytovaly v *Květech*, byly samotné vybrané příspěvky, které představovaly vzorové příklady. Ke každému žánru jsme uvedli alespoň jeden příklad příspěvku, který mu odpovídal. Tyto články jsme poté zanalyzovali a interpretovali.

V poslední kapitole jsme se ještě okrajově zaměřili na osud *Květů* po Tylově odchodu po roce 1836. Na toto období jsme orientovali svou pozornost opravdu jen ve zmínce, protože další osudy *Květů* bez J. K. Tyla jsme shrnuli na začátku práce ve „*Stručné historii Květů*“.

2. Počátky české žurnalistiky

Tisk jako takový sloužil na začátku svého vzniku především jako prostředek k šíření myšlenek již za dob Lutherových, který své ideje hlásal prostřednictvím plakátů či letáků. Avšak až díky rozšíření knihtisku v českých zemích mohla být připravena správná půda pro českou žurnalistiku a šíření zpravodajství.

Předchůdce česky psaných novin bychom mohli nalézt již v 15. století, kdy vyšly české ručně psané *Noviny jindřichohradecké* (nazvané podle místa nálezu) pocházející z roku 1495. Měly podobu dvou listů se čtrnácti politickými zprávami úřednického rázu.¹

Přesto opravdu důležitý mezník ve vydávání českých novin představoval až rok 1719, kdy se začaly vydávat první české periodické noviny, tzv. *Sobotní (outerní) pražské poštovské noviny* v tiskárně Karla Františka Rosenmüllera (současníci ho za jeho vlastenecké snažení nazývali Danielem Adamem z Veleslavína 18. století). Pojmenování novin značilo dny, ve kterých vycházely, v úterý a v sobotu. Později se ustálil kratší název *Pražské české noviny*, které se tedy tiskly dvakrát týdně, od roku 1720 v rozsahu osmi stran od původních čtyř. Podle Mileny Beránkové byla podmínkou k vydávání prvních českých novin především láska k národu a utlačovanému jazyku. Po smrti Rosenmüllera mladšího, který noviny převzal, jejich činnost postupně upadala po stránce jazykové, obsahové i formální. Svoje působení ukončily roku 1772. Díky Rosenmüllerovým dědicům se periodikum znovu obnovilo po deseti letech. Tyto *Pražské české noviny* však už roku 1784 přešly do majetku Jan Ferdinanda šlechtice ze Schönfeldu.²

V 80. letech 18. století tedy dostal Jan Ferdinand šlechtic ze Schönfeldu oprávnění vydávat české a německé noviny. Roku 1786 přejmenoval název *Pražských novin*, které potom vycházely jako *Schönfeldské c. k. poštovské noviny*, které získaly mnoho nadaných redaktorů. Čtyři roky je nejprve vedl Václav Matěj Kramerius, po něm Václav Thám, Josef Jakub Tandler a další významné osobnosti.³

Za Krameriova vedení dávaly *Schönfeldské c. k. poštovské noviny* důraz na aktuální politické otázky a události tehdejší doby. Přinášely například stručné zprávy o lidových hnutích a bouřích, které započaly v 80. letech 18. století. Zvláštní význam představovaly

¹ Srov. BERÁNKOVÁ, Milena. *Dějiny československé žurnalistiky I. díl: Český periodický tisk do roku 1918*. Praha: Novinář, 1981, s. 18. ISBN neuvedeno.

² Tamtéž, s. 26 - 29.

³ Srov. VOLF, Josef. *Dějiny novin v Čechách do roku 1848*. Praha: Duch novin, 1930, s. 132. ISBN neuvedeno.

zavedené rubriky zaměřené na metody lepšího hospodaření, ale hlavně se také orientovaly na kulturní otázky, divadlo a značnou pozornost věnovaly i české literatuře.⁴

Když Kramerius odešel z redakce, noviny spíše živořily. Schönfeld nemohl dlouho nalézt schopnějšího redaktora, než do nich roku 1817 nastoupil Josef Linda, jenž se snažil povznést jejich úroveň a přiblížit se prostým čtenářům. Po Schönfeldově smrti Linda zůstal v novinách se znovu změněným názvem na *Pražské noviny*, které byly známé svým politickým zpravodajstvím.⁵ Dalším jejich významným představitelem, který stál v čele *Pražských novin*, byl František Ladislav Čelakovský, za jehož působení fungovala známá literární příloha listu - *Česká včela*.

V „*Schönfeldských novinách*“ se formovala důležitá osobnost české žurnalistiky, výše zmiňovaný Kramerius, který po odchodu z jejich redakce začal roku 1789 vydávat své *Krameriovy c. k. pražské poštovské noviny*. „Kramerius byl náš první žurnalista, jenž chtěl pomocí novin vychovávat čtenáře. Po sporu o název přejmenoval týdeník na *Krameriovy c. k. vlastenecké noviny*, které si získaly velkou oblibu u čtenářů. Později k nim přibyla jedna z jeho mnoha příloh, *Pražský posel*, ve kterém Kramerius publikoval hlavně oznámení o prodejích starých tisků a rukopisů.“⁶

Celkově měl však jeho list podobnou náplň jako „*Schönfeldské noviny*“. Pro zprávy z domova dokonce získal značný okruh dopisovatelů z českých venkovských měst a informace z ciziny přebíral hlavně z německých novin, což byla později již běžná praxe. Ve svých novinách Kramerius hlavně zahájil kampaň, která usilovala o uznání práv českého jazyka. Když francouzská revoluce na počátku 19. století přinesla cenzuru, Krameriovy noviny přestaly být orgánem vlasteneckého hnutí a stránky listu se zaplňovaly válečnými příběhy. Přes další obtíže je však vedl až do své smrti roku 1808. Po Krameriovi se chopili redakce František Jan Tomsa s Janem Rulíkem, okamžik je vedl Krameriovův syn, ale vzhledem k hospodářské krizi noviny definitivně zanikly roku 1825.⁷

Ze skromných začátků se potom v době národního obrození začaly utvářet i další noviny s buditelskými, vlasteneckými a osvícenskými cíly. V revolučních letech 1848 – 1849 a zvláště potom v 60. letech 19. století se z novin staly skutečné politické orgány.⁸

⁴ Srov. BERÁNKOVÁ, Milena. *Dějiny československé žurnalistiky I. díl: Český periodický tisk do roku 1918*. Praha: Novinář, 1981, s. 39 - 40. ISBN neuvedeno.

⁵ Tamtéž, s. 48 – 49.

⁶ Srov. Srov. VOLF, Josef. *Dějiny novin v Čechách do roku 1848*. Praha: Duch novin, 1930, s. 132 - 134. ISBN neuvedeno.

⁷ Srov. BERÁNKOVÁ, Milena. *Dějiny československé žurnalistiky I. díl: Český periodický tisk do roku 1918*. Praha: Novinář, 1981, s. 41 - 44. ISBN neuvedeno.

⁸ Tamtéž, s. 5.

České časopisy se začaly vydávat až o něco málo později než noviny, ale již v době předbřeznové, v první polovině 19. století, jich bylo několik. Některé se kvůli nepříznivému počtu odběratelů či špatné finanční situaci udržely na žurnalistické scéně jen pár let. Časopis *Květy* takový osud naštěstí nepotkal.

2.1 Stručná historie Květů

Časopis *Květy* svou činnost zahájil v lednu roku 1834, kdy *volně* navazoval na předchozí list *Jindy a nyní*, jehož poslední ročník vedl Josef Kajetán Tyl. Tyl se také stal prvním redaktorem *Květů*. Podrobnějšímu pohledu na *Jindy a nyní* od dob jejího redaktora Jana Hýbla a samotných *Květů* se věnujeme v následujících kapitolách.

Osobnost Tyla jako šéfredaktora formovala *Květy* nejprve v prvních třech ročnících, dokud roku 1836 z redakce neodešel. Za jeho nepřítomnosti se ujal redigování sám Jaroslav Pospíšil, jež nechával *Květům* stejnou podobu, jakou zavedl Tyl. Avšak od roku 1838 Tyl začal znovu do *Květů* přispívat svými články a po pěti letech od jeho odchodu se do listu vrátil opět do pozice šéfredaktora. Ovšem do práce mu kromě Pospíšila zasahovala ještě redakční rada. K trvalému odchodu byl přinucený roku 1845 působením neblahé Havlíčkovy kritiky na Tylovo dílo „*Poslední Čech*“ a rozepřemi, které vyvolala.⁹

Od poloviny 40. let význam *Květů* klesal, nejen kvůli ukončené spolupráci s Tylem, ale také vlivem postupné proměny charakteru národního hnutí, jež dostalo politický ráz. Za redakce J. Pospíšila, kterou fakticky vedl Jakub Malý, *Květy* stále plnily funkci literárního časopisu, a i když počet překladů vzrostl, s převahou původní tvorby. Rok 1848 přinesl zrušení cenzury a v *Květech* tak ustoupila beletristická část politickému a publicistickému zpravodajství. Uprostřed druhého pololetí však vydávání skončilo. Krátce na ně potom navázal K. B. Štorch svými *Květy a plody*. Jakub Malý se roku 1850 snažil *Květy* znovu obnovit do podoby beletristického časopisu, ale jejich působení bylo kvůli malému počtu přispěvatelů i odběratelů brzy ukončeno.¹⁰

Na tradici Tylových *Květů* opět navázali roku 1865 až Jan Neruda a Vítězslav Hálek, kteří dali časopisu formu beletristického ilustrovaného týdeníku s naukově popularizačním a informativním obsahem, což charakterizoval i jeho podtitul *Týdenník k zábavě a poučení*.¹¹

⁹ Srov. BERÁNKOVÁ, Milena. *Dějiny československé žurnalistiky I. díl: Český periodický tisk do roku 1918*. Praha: Novinář, 1981, s. 78 - 79. ISBN neuváděno.

¹⁰ Srov. FORST, Vladimír et al. *Lexikon české literatury: Osobnosti, díla, instituce*; 2. díl, 2. sv., K-L + dodatky k A-G. Praha: Academia, 1993, s. 1088. ISBN 80-200-0469-6.

¹¹ Srov. FORST, Vladimír et al. *Lexikon české literatury: Osobnosti, díla, instituce*; 2. díl, 2. sv., K-L + dodatky k A-G. Praha: Academia, 1993, s. 1091. ISBN 80-200-0469-6.

Vzhledem k tomu, že oba spisovatelé byli výborní fejetonisté, přinášel list pravidelný příděl fejetonů. Beletristické články v kombinaci s naučnými a zpravodajskými příspěvky působily na širokou čtenářskou obec. V roce 1867 se periodikum proměnilo ve velký obrázkový týdeník, ale skladba příspěvků se nezměnila. V každém čísle přibyla reprodukce tvorby hlavně českých malířů. Vedení totiž chtělo z *Květů* vytvořit rodinný list, který by mohl konkurovat *Světozoru*. Na stránkách časopisu se potkávali autoři starší generace (K. J. Erben, K. Sabina, J. V. Frič) s májovci (K. Světlá, V. Hálek, J. Neruda). *Květy* však v této podobě roku 1872 zanikly kvůli vysokým finančním nákladům a z rozhodnutí redakce splynuly s časopisem *Světozor*.¹²

Po sedmi letech navázaly na Tylovy a Hálkovy *Květy* další osobnosti. Roku 1879 založili Servác Heller a Svatopluk Čech měsíčník *Květy* s podtitulem *Listy pro zábavu a poučení s časovými rozhledy*. Jejich obsahová náplň odpovídala předchozí tradici. *Květy* založené touto dvojicí zkušených publicistů vycházeli až do roku 1916.¹³

Přestože se během let vydávání *Květů* struktura a žánrový poměr článků různě lišil, vždy na jejich stránkách měla česká beletrie významné místo. Zůstávaly listem pro široký okruh čtenářů, které chtěly bavit a zároveň nenásilnou formou poučovat.

Dodnes vychází periodikum s názvem *Květy* s podtitulem *Týdeník pro celou rodinu*, jehož obsahová stránka je spíše zaměřena na čtenáře ženského pohlaví. Vzhledem k podobě listu ho ale nemůžeme označit za přímého následovníka Tylových *Květů*.

¹² Srov. FORST, Vladimír et al. *Lexikon české literatury: Osobnosti, díla, instituce*; 2. díl, 2.sv., K-L + dodatky k A-G. Praha: Academia, 1993, s. 1091 - 1092. ISBN 80-200-0469-6.

¹³ Tamtéž, s. 1095.

3. Časopis *Jindy a nyní* - předchůdce *Květů*

Začátek činnosti časopisu *Květy* bychom mohli oficiálně datovat od 2. ledna 1834, kdy vyšel první výtisk *Květů českých* s podtitulem *Listy zábavné pro všeliký stav*. Jeho počáteční existence a samotný vstup do literárně žurnalistického světa je však nerozlučně spojený s časopisem *Jindy a nyní*, ze kterého v podstatě vznikl.

Časopis *Jindy a nyní* s dlouhým podtitulem *Sbírka obrazů, pamětihodných osob, věcí a příběhů z minulosti i přítomnosti s připojeným popsáním i jiným rozmanitým vypravováním* začal vycházet jednou týdně od roku 1828 nejprve pod taktovkou vydavatele K. E. Rainolda a Jana Hýbla, jeho prvního redaktora. Od roku 1831 (od 4. ročníku) převzal vedení nad časopisem vydavatel J. H. Pospíšil, v jehož tiskárně se už od samotného vzniku dávno tiskl. Vzhledem k postupnému poklesu obsahové úrovně časopisu byl za další rok vystřídán i Hýbl. Překonáním několika peripetií se dalším faktickým redaktorem stal Josef Kajetán Tyl. Po roce jeho působení v redakci se roku 1834 název týdeníku změnil na zmiňované *Květy české*.¹⁴

Časopis si mezi čtenáři v prvních ročnících udržoval vysokou popularitu. V začátcích ho charakterizovala pravidelná celostránková rytina, ke které se většinou vztahoval příslušný článek. S jeho vydáváním dostali autoři publikační prostor pro české povídkové prózy. Později po novější tématické koncepci dostal více beletristickou a vzdělávací podobu, která se udržela potom i v *Květech*. Kromě prvního ročníku se všechny běhy rozdělovaly na dvě pololetí po šestadvaceti číslech a každé pololetí bylo samostatně číslováno a stránkováno. Čtenáři si ho mohli zakoupit jednou za týden.¹⁵

3.1. Redakce v rukou Jana Hýbla (1828 - 1831)

Již dnes široké veřejnosti ne moc známý Hýbl (1786 - 1834) patřil na začátku 19. století k jedním z našich nejpodnikavějším publicistům. Ještě před jeho redaktorskou činností v *Jindy a nyní* se snažil v několika jeho předchozích časopisech (redigoval například časopis *Hyllos*, či vydával *Rozmanitosti*), aby lidé měli lepší přístup k vědeckým poznatkům. Vedle různých korektorských prací pro tiskárny také usiloval o pěstování zábavné literatury. Mezi jeho poslední časopisecký počín patřil právě týdeník *Jindy a nyní*, který vedl až do roku 1831.¹⁶

¹⁴ Srov. FORST, Vladimír et al. *Lexikon české literatury: Osobnosti, díla, instituce*; 2. díl, 2.sv., K-L + dodatky k A-G. Praha: Academia, 1993, s. 537. ISBN 80-200-0469-6.

¹⁵ Srov. tamtéž.

¹⁶ Srov. BERÁNKOVÁ, Milena. *Dějiny československé žurnalistiky I.díl: Český periodický tisk do roku 1918*. Praha: Novinář, 1981, s. 73. ISBN neuvedeno.

Ve většině jeho časopiseckých aktivitách však šlo pouze o napodobení tehdejších časopisů německých. Již zmíněné *Rozmanitosti* a právě i *Jindy a nyní* vznikly jako obdoba německých listů, které také vydával K. E. Rainold pod názvem *Einst und Jetzt* (Jindy a nyní, od roku 1822). Hýblovi však jako předloha sloužil především, další z Rainoldových vydavatelských počinů, pražský německy psaný časopis *Errinnerungen an merkwürdige Gegenstände und Begebenheiten* (Upomínky na pamětihodné předměty a události, vydávané od roku 1823), ze kterého dokonce překládal i ze starších ročníků.¹⁷

3.2. Náplň prvních čtyř ročníků *Jindy a nyní*

V prvních číslech českého *Jindy a nyní*, jež vycházela od druhého pololetí roku 1828, se samozřejmě v největší míře objevovaly s celkovým rozsahem čtyř stránek týdeníku příspěvky právě od Jana Hýbla s občasným přispěním článků z pera Josefa Věnceslava Vlasáka¹⁸.

3.2.1. Články s rytinami

Každé číslo mělo pravidelný základ v reprodukci rytiny, jež zaujímala celou jednu stranu (většinou tu poslední), s vyobrazením města, osoby, nějakého výjevu či události, krajiny, nebo i uměleckého díla a samozřejmě v článku, který se k obrázku vztahoval. Na propojení daného článku s vyobrazením odkazoval i dodatek „S rytinou“, jež se přidával pod titulek příspěvku.

Čtenáři si tak mohli již v prvním čísle prvního ročníku prohlédnout například ilustraci „*Řetězového mostu na Ohři u Žatce*“¹⁹. Jednotlivé rytiny byly opatřovány popiskem jak v českém, tak i v německém jazyce. Článek o mostu přes Ohři (na straně 3 - 4) čtenáře upozorňoval na jeho výjimečnost jako na druhého v „Rakouském mocnářství“, jež sloužil nejen chodcům ale i vozům, a řadil se po Strážnickém mostě mezi první na evropské pevnině. Kromě všemožných detailně zaznamenaných číselných údajů od nosnosti a počtu řetězů se odběratelé mohli dozvědět rovněž o jeho důležitosti pro žatecký lid. Z článku tak vyzařovala snaha poskytnout čtenářům o daném mostě zajímavé ale převážně faktické informace. Most dokončili už roku 1827, i proto byla taková událost nejspíš jedním z důvodů, proč Hýbl zvolil toto aktuální téma k otisknutí do prvního ročníku. Článkem o žateckém mostě se časopis *Jindy a nyní* otevíral soudobé čtenářské obci.

¹⁷ Srov. BERÁNKOVÁ, Milena. *Dějiny československé žurnalistiky I. díl: Český periodický tisk do roku 1918*. Praha: Novinář, 1981, s. 60. ISBN neuvedeno.

¹⁸ Josef Věnceslav Vlasák (1802 - 1871), český vlastenecký spisovatel a pedagog, působil na Smíchově a v Mělníku

¹⁹ *Jindy a nyní*, Hradec Králové, Praha: J. H. Pospíšil, 1828, č. 1, s. 7. ISSN neuvedeno.

Musíme si rovněž uvědomit, že v této době se u nás začínala rozvíjet průmyslová revoluce, jež později ve třicátých letech 19. století zažívala veliký rozmach. Dnes bychom mohli příspěvek o mostě přes Ohři vnímat i jako metaforu pro snahu vytvořit jakýsi most mezi prostými lidmi prostřednictvím začínajícího časopisu. Vzhledem k tomu, že průmyslová revoluce zasahovala do různých odvětví, ani sdělovací prostředky nebyly výjimkou, proto podobné články o stavbách železnic a dalších dopravních sítí nebyly ojedinělé.

Rytiny s úvodními články byly tedy obsahově především technického rázu a tématu. Časopis tak otiskoval například „*Železné koleje v Angličanech*“ či „*Hrad Liechtenstein u Vidně*“. Ať už se jednalo o připomenutí nějaké události, bitvy, narození či detailnější seznámení se s významnou osobností pocházející z českých zemí i z ciziny („*Mozart*“, „*Albrecht Dürer*“, „*William Shakespeare*“), popis města a dalších témat, roli v nich hrála čísla a občas i jistá exotika („*Indičtí hadové*“, „*Lov na velryby*“). Příspěvky se látce věnovaly většinou detailněji a obsírněji, avšak v listu by se našly rovněž pouhé přehledové zmínky, zlomky k danému tématu. Například o sopce „*Stromboli*“ byly podané informace rozepsané jen na dva řádky.

Podle této tematické struktury se můžeme domnívat, že úvodní články (v dnešní době bychom je dle žurnalistické hantýrky nazvali „otvíráky“) měly především zaujmout, přinést určitou poučnou zajímavost obyčejným lidem, informaci vztahující se k době minulé i přítomné, jak již naznačoval podtitul časopisu.

3.2.2. Próza

Na následujících stránkách Hýblových *Jindy a nyní* další textovou část představovaly a pravidelně se objevovaly hlavně povídky různého charakteru. List navíc obsahoval pravidelnou rubriku „*Povídky*“, ve které však čtenář nacházel ty nejkratší díla v rámci jednoho odstavce či několika řádků s jednoduchou zápletkou. Postupně se okruh příspěvovatelů rozrůstal, k Hýblovi a Vlasákovi se připojovali další. Zvláště mnoho tehdejších českých prozaiků se zapojovalo právě do oblasti žánrů povídkových. Časopis otiskl například díla Hynka Ignáce Černošlávka, Vendelína Duška, F. B. Tomsy, K. B. Štorcha, S. Velce či J. Stöckela.

V prvních číslech byla nejprve povídka na pokračování ojedinělá, postupem času se však začaly objevovat běžněji a to i s delší a složitější fabulační strukturou.

Svémi povídkami čtenáře obohacoval například kněz, pedagog a spisovatel, Vendelín Dušek. Jeho povídka „*Podivný Angličan*“ uveřejněná v šestém čísle druhého ročníku zabírala celkem jen 3 strany listu. Můžeme ji tedy zvolit jako představitelku počátečních kratších povídkových příspěvků.

V povídce Dušek popisoval život anglického pána, jenž šest let tajemně mlčel a stýkal se jen se svým služebnictvem dorozumívající se s nimi jen prostřednictvím dopisů. Po šesti letech mlčení prolomil, našel si ženu, měl děti a po dvaceti letech manželství napsal závěť a rodinu opustil. Zbývající čtyři roky života dožil znovu v samotě, jen se svými sluhy. Poslední věta povídky, dovětek, dával čtenáři možnost se nad příspěvkem více zamyslet: „*Důkaz, když člověk chce, že velmi mnoho může. – O jak mocná jest vůle člověka!*“²⁰ Šest let Angličan jedl a pil sám avšak vždy s dalším talířem a sklenicí na stole na víc. Šest let spal sám ale vždy s dalším připraveným lůžkem na víc. Připravoval se, očekával dobu, kdy už sám nebude. Autor také zdůrazňoval přesný počet let, kdy hrdina mlčel, jak dlouho žil v manželství, na jak velké období se odebral do ústraní Předkládal tak čtenáři, že anglický pán musel vynaložit velkou vůli a odříkání, aby došel ke svému vytyčenému cíli. Přestože stejně jako list *Jindy a nyní* neměl zpočátku mnoho příspěvatelů, vytrval, nevzdával svou činnost jako anglický pán a spolupracovníci později přišli.

V Duškově povídce je značná absence dialogů, zatímco monolog hlavního hrdiny, dalo by se říci, figuruje především v jeho závěti. V dalších částech díla ho autor používal jen zřídka. Výraznou pozici zaujímal vypravěč, jenž celou povídku vedl v *er – formě*.

Čím dál častější povídkové příděly v jednotlivých číslech doplňovaly další krátké prozaické drobnosti, mezi které patřily historické kuriozity či různé fantastické zprávy. Čtenáři se vydávali po stopách králů, významných osobností či zvířat obdařenými zajímavými schopnostmi („*Zvířata mluví*“).

Zábavu přinášela dokonce i občasná důmyslná anekdotická vyprávění „ze života“ a často se objevovaly veršované hádanky, jejichž rozřešení mnohdy otiskli až v následujícím čísle. Většinou to byly hádankové rébusy zkoušející čtenářovu bystrost v počtářských úkonech tázající se na určitý počet či způsob, jak se k dané sumě dostat. Charakteristické se jevílo i jejich zasazení do běžných životních situací, které si dokáže každý obyčejný člověk lehce představit (což bylo nejspíš jejich cílem), jako hledání správného počtu vozíků naložených

²⁰ DUŠEK, Vendelín. Podivný Angličan. *Jindy a nyní*. 1829, č. 6 (I. pololetí), s. 23. ISSN neuvedeno.

vápnm, potřebných při stavbě kláštera či hádanka týkající se prodávání jablek na trhu. Autor hádanek však zpravidla uveden nebýval.

3.2.3. Poezie

Poezie se v týdeníku objevovala opravdu jen sporadicky, ale i tak se zde několik básní otisklo. Již zmíněný vlastenecký pedagog J. V. Vlasák se podepsal například pod básnickými hádankami „*Pohádky*“.

P. J. Šlechtislav Svatopolský přispěl do druhého ročníku v desátém čísle prvního pololetí *Jindy a nyní* rozsáhlejší epickou básní nazvanou „*Hugon a Eližbeta*“. Autor ve dvaatřiceti slokách s technikou sdruženého rýmu (schématem *a a b b*) vyprávěl baladický příběh milenců Hugona a Eližbety, kteří při obraně své lásky položili životy. Jejich skalní hrobku hlídal strom černé borovice, jenž se jako jehličnan zelená celý rok a svými kořeny poskytuje okolí pevnou půdu. Černá borovice tak symbolicky chránila a udržovala klidný odpočinek mrtvých milenců. Svatopolský využil romantické motivy násilně přetržené lásky a přírody, jež jim nakonec poskytla náruč k poslednímu odpočinku.

Poslední ročník za Hýblový redakce (čtvrtý ročník) se ukázal ve znamení značného poklesu přispěvatelů a to se také projevilo ve snížení úrovně redakční práce. Neúspěch Hýbla přinutil časopis roku 1831 předat nakladateli J. H. Pospíšilovi, jenž se z počátku snažil chvíli pokračovat v zavedené ideje Hýblově, ale brzy pochopil, že tento způsob už nefunguje a musel vydávání časopisu zastavit. Pospíšil se však nechtěl oprostít od myšlenky na realizaci beletristického časopisu, proto po roční odmlce znovu *Jindy a nyní* obnovil.²¹

3.3. Příchod Josefa Kajetána Tyla

Pospíšilovi však chyběl schopný redaktor. Jeho „černým koněm“ pro obnovené *Jindy a nyní* měl být básník Josef Jaroslav Langer, jenž měl již nějaké redakční zkušenosti. Roku 1832 Jan H. Pospíšil požádal cenzurní úřad o schválení Langera do šéfredaktorské pozice společně s žádostí o změnu obsahu listu, aby mu bylo umožněno tisknout „zprávy o nových objevech v umění a ve vědě, o literatuře, českém divadle, koncertech, chrámové hudbě, o

²¹ Srov. BERÁNKOVÁ, Milena. *Dějiny československé žurnalistiky I. díl: Český periodický tisk do roku 1918*. Praha: Novinář, 1981, s. 73. ISBN neuvedeno.

dobročinných ústavech, o šťastných a nešťastných příbězích v minulosti i přítomnosti“.
Zemské prezídium obsahovou změnu schválilo, ovšem návrh na post šéfredaktora zamítlo.²²

Pražská policie měla Langeru totiž pod policejním dozorem pravděpodobně kvůli jeho básni *České lesy*, jež vyšla v roce 1830 v Čechoslavu²³, a ve které Langer reagoval na polské povstání. Pospíšil se tak musel poohlédnout jinde. Nakonec tak do funkce šéfredaktora od nového roku 1833 nastoupil mladý český dramatik a prozaik Josef Kajetán Tyl (1808 - 1856).²⁴

Přestože neměl Tyl doposud s vedením časopisu žádné zkušenosti, díky působení v *Jindy a nyní* od roku 1833 začala jeho novinářská kariéra. Velkým redaktorským přínosem byl s různými přestávkami celkově pro šest ročníků *Květu*, ve třech ročnících zábavně poučného *Vlastimila*, ve čtyřicátých letech redigoval prostonárodního *Pražského posla* a později se dostal k *Sedlským novinám*.²⁵ Ovšem naše pozornost se zaměřuje hlavně na jeho tak důležité novinářské začátky, na kterých mohl dále stavět.

Tyl tedy nakonec převzal redakci upadajícího týdeníku *Jindy a nyní*, národního zábavníku pro Čechy, Moravy a Slovany v Uhřích, ačkoliv v té době jako vojenský úředník 28. pěšího pluku nemohl funkci šéfredaktora titulárně užívat.²⁶ Za šéfredaktora listu se označoval sám J. H. Pospíšil, o čemž svědčilo i jeho uvedení na první straně časopisu nového ročníku 1833 hned v prvním čísle: „*Nákladem a vedením Jana H. Pospíšila, činného ouda českého národního Museum, čestného kurátora komandity zaopatřujícího ústavu prvního ve Vídni, hospodářského dozorce na panství hradeckém.*“²⁷ Tímto okázalým označením své osoby se zde Pospíšil stavil do postavení, jež by mu mělo zřejmě získat větší vážnost, oblíbenost a zároveň zastínil Tylovu osobu figurující v časopise.

Veřejnost, policejní úřady i Tylovi nadřízení však moc dobře věděli, kdo list skutečně vedl. Hned v začátcích se o tom vedly i různé debaty.²⁸

²² Srov. FORST, Vladimír et al. *Lexikon české literatury: Osobnosti, díla, instituce*; 2. díl, 1.sv., H-J. Praha: Academia, 1993, s. 537. ISBN 80-200-0468-8

²³ další „všeobecný zábavník“, jež vydával J. H. Pospíšil, od r. 1830 - 1831 za redakce J. J. Langra (In: OSVALD, Václav. *Novinář Josef Kajetán Tyl*. Praha: Novinář, 1972, s. 32. ISBN nevedeno.)

²⁴ Srov. BERÁNKOVÁ, Milena. *Dějiny československé žurnalistiky I.díl: Český periodický tisk do roku 1918*. Praha: Novinář, 1981, s. 73 - 74. ISBN nevedeno.

²⁵ Srov. VLČEK, Jaroslav. *Kapitoly z dějin české literatury*. Praha: Československý spisovatel, 1952, s. 189. ISBN nevedeno.

²⁶ Srov. BERÁNKOVÁ, Milena. *J. K. Tyl v Květech*. In: *Dějiny československé žurnalistiky I.díl: Český periodický tisk do roku 1918*. Praha: Novinář, 1981, s. 76. ISBN nevedeno.

²⁷ *Jindy a nyní*, Hradec Králové, Praha: J. H. Pospíšil, 1833, č.1, s. 1. ISSN nevedeno.

²⁸ Srov. OTRUBA, Mojmír a Miroslav KAČER. *Tvůrčí cesta Josefa Kajetána Tyla*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961, s. 40. ISBN nevedeno.

3.3.1. Tylovy obsahové změny v *Jindy a nyní*

Dobová literatura často označovala list za působení Tyla po roce 1833 jako tzv. *obnovené Jindy a nyní*. Změna redaktora byla znát hned od prvního čísla. V každém případě byl především tento, teď již osmistránkový týdeník, poslední ročník 1833 *Jindy a nyní* výchozím krokem pro vznik časopisu *Květy* jako „národního zábavníku“, jenž se potom dále rozvíjel.²⁹

Kromě zábavné a poučné podoby se projevovala rovněž politicko – vlastenecké zaměření týdeníku prostřednictvím hesel či citátů významných vlasteneckých umělců (Jungmanna, Klicpery, Kolára...), které byly umístovány v záhlaví pod titulem *Jindy a nyní*. Jinak mnoho možností, aby autoři nějakým způsobem dali najevo politické či sociální tendence, mimo občasných narážek se satirickým podtextem, v časopise neměli. Hlavním důvodem byla vládnoucí cenzura, o které se více zmiňuji v kapitole „Postavení mezi novinami a (literárními) časopisy na počátku 19. století“.

Tyl naplňoval většinu čísel ve skutečnosti sám, přesto se mu podařilo postupně přilákat několik nových spolupracovníků. V prvních číslech pátého ročníku *Jindy a nyní* byl vděčný za články z ruky Aloise Vojtěcha Šembery³⁰, jenž je přinášel jako první z oblasti Moravy, o čemž se zmínil a zároveň ho chválil za jeho práci pro časopis ve svém dopise ze 14. října 1833 adresovaném právě Šemberovi: „*A ze všech tamějších osad a z celé Moravy příspěvek Váš – příspěvek první! Pro dobrý Bůh, což tam nikomu chvilky nezbyvá, - nebo nevěří, že k zdokonalení časopisu všeliký příspěvek může?*“³¹ Tyl si tak nezapomněl postěžovat, že v začátcích svého redigování měl list malý počet přispěvatelů. Později z jeho současníků více „svou chvilku“ časopisu věnovali a začali přispívat například Jan Pravoslav Koubek, Jan z Hvězdy, František Vacek (pod pseudonymem Kamenický³²), J. Pícek, František Dobromil Kamarýt či J. S. Tomíček.

Avšak Josef Kajetán Tyl jako podporovatel ženského čtenářství a spisovatelské tvorby chtěl získat pro své buditelské plány i ženské pohlaví. Na ženy se s výzvou obracel v jednom

²⁹ Srov. FORST, Vladimír et al. *Lexikon české literatury: Osobnosti, díla, instituce*; 2. díl, 2.sv., K-L + dodatky k A-G. Praha: Academia, 1993, s. 538. ISBN 80-200-0469-6.

³⁰ Profesorem řeči a literatury české na stavovské akademii v Olomouci, jedním z pracovníků na jazykovém a národně politickém probuzení Moravy. (In: OSVALD, Václav. *Novinář Josef Kajetán Tyl*. Praha: Novinář, 1972, s. 124. ISBN neuvedeno.)

³¹ TYL, Josef Kajetán. *Paralipomena : Korespondence*. Praha: Odeon, 1989, s. 254. ISBN 80-207-0059-5.

³² Srov. VOPRAVIL, Jaroslav. *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973, s.164. ISBN neuvedeno.

úvodníku časopisu „*Pannám českým*“ či v úvaze „*Nacion*“, jež vyšla v devatenáctém čísle prvního pololetí.³³

Od 30. let se totiž začala pozornost mladých vlastenců více stáčet i na dívky a ženy, pro které se též organizovala řada lákavých akcí jako čtení poezie nebo různé výlety. K jedné z významných forem patřilo i získávání dívek pro českou věc.³⁴

Na „*Panny české*“ se tedy zaměřil Tyl ve třetím čísle pátého ročníku ze druhého pololetí *Jindy a nyní*. Úvodník Tyl nechal schválně otisknout v latině, nejen aby ho výrazně odlišil od ostatních příspěvků, ale též (jak sám vysvětloval v poznámce pod článkem o charakteru použitého písma) kvůli její kulatosti, protože „...*cokoliv krásné, i kulaté jest*“³⁵ a složil přitom ženám poklonu, když dodával, že tváře i ruce žen, jsou kulatého tvaru. Latinku dával do rozporu s „*hranatou, německou frakturou*“³⁶, jež mu připadala jako „*dubové koly, nastrkáni mezi mnou a Vámi*“³⁷ a v latině viděl jednoduše lepší cestu, jak k ženským čtenářkám lépe „proklouznout“.

I když první odstavce patřily k vychvalování žen (zřejmě k přilákání jejich pozornosti), hlavní Tylovou myšlenkou však nebylo jakkoli chválit ženské pokolení, ale přinést ženám více poznatků a vyzdvihnout důležitost českého jejich mateřského jazyka. Rázně je vybízel, aby nedávaly přednost cizím dílům (jako příklad uvedl německý „*Taschenbuch der Liebe und Freundschaft*“) před báchorkami a starými pověstmi. Jmenoval několik známých žen z české historie či z pověstí, jež díky svým činům byly podle Tyla chloubou národa, a na které by měly být právem hrdé. Připomínal tak postavu kněžny Libuše, na jejíž moudré vladaření se dodnes vzpomíná. Mezi dalšími poukázal i na sv. Anežku, jež pomáhala nemocným a potřeným. Ponoukal českým ženám, aby si braly příklad z předků a dále nesly jejich odkaz. Jazyk přirovnával k „*pevné hradbě národa*“³⁸ ovšem jen za předpokladu, že ho národ ochraňuje.

V další části úvodníku popisoval krásy českého jazyka, jeho velkou tvárnost, ohebnost a libozvučnost. Přirovnával ho k zurčícímu potůčku i k rozvodněné řece. Vybízel české ženy, aby češtinu používaly ve svých spolcích, tím by přiložily ruku k povznesení českého národa, a

³³ Srov. OSVALD, Václav. *Novinář Josef Kajetán Tyl*. Praha: Novinář, 1972, s. 31. ISBN neuvedeno.

³⁴ Srov. LNĚNÍČKOVÁ, Jitka. *České země v době předbřeznové 1792 – 1848*. Praha: Libri, 1999, s. 145. ISBN 80-85983-27-3.

³⁵ TYL, Josef Kajetán. *Pannám českým. Jindy a nyní*. 1833, č. 3 (II. pololetí), s. 17. ISSN neuvedeno.

³⁶ Tamtéž.

³⁷ Tamtéž.

³⁸ Tamtéž, s. 19.

dále připojoval, aby vychovávaly další generaci vlastenců a nenechaly se zlákat cizinou, která by je podle Tyla stejně nikdy za své nepřijala.

V posledním odstavci se autor stavil do pozice ochránce a zástupce ženských práv. Sliboval, že nadále, pokud bude mít jeho příspěvek příznivý ohlas, časem přibude další a zevrubnější pojednání.

Tyl neváhal použít mnoho řečnických otázek, díky kterým přímo oslovoval čtenáře (čtenářky), a apostrofy, jež využíval nejvíce v první části příspěvku jako „*nádhero veleslavené Prahy*“, „*naděje vlasteneckých jinochů*“³⁹, kteréžto oslovení bylo rozhodně pochvalující a určené vlastenkám pannám českým.

Obrazové rytiny se definitivně vypustily a základem každého čísla se stala zejména povídka na pokračování. Autoři se zaměřovali na povídky historické, ale nevyhýbali se ani tématům z jejich současnosti. Josef Kajetán Tyl v *Jindy a nyní* například publikoval své povídky „*Poslední pohanka*“, „*Ženich bez nevěsty*“, historickou „*Poslední Vladyka*“ či „*Dobrodruzi*“.

Jedna z prvních Tylových vlasteneckých povídek „*Dobrodruzi*“, jež vycházela od devátého do sedmnáctého čísla na osm pokračování v prvním pololetí časopisu, byla později ve čtyřicátých letech vydaná knižně pod názvem „*Hudební dobrodruzi*“. Hned v úvodu povídky Tyl čtenáře uvedl do dění pohřebního průvodu hudebníka, Vojtěcha Komárka, v němž šli jen tři jeho druhové. Při pohřbívání zemřelého jeden z přátel muzikantů nad rakví pronesl řeč na rozloučenou, ve které několikrát, téměř v každé větě proslovu, vyzdvihl fakt, že byl Vojtěch Čechem. Řečník tak dával najevo důležitou myšlenku, že být Čechem je ctnost. Zároveň autor ve smutečním proslovu nechal postavu muzikanta Dolanského zmínit nakladatelství Melantrich a J. A. Komenského. S těmito dvěma pojmy a i s dalšími odkazy, které se v díle objevily dále (W. Shakespeare, dílo Čelakovského či Kollára, elegie jako žánr...), autor čtenáře seznamoval blíže ve vysvětlovacích poznámkách pod čarou, což taktéž značilo snahu, aby všem aspektům v díle porozuměli i ti nejobyčejnější odběratelé, kteří byli touto cestou zároveň vzdělávání. Rozšiřoval se jim tak všeobecný obzor.

S muzikanty u pohřbívání začal rozmlouvat jistý jinoch, poutník po krajích (jeho totožnost byla přiblížena později), jenž celou jejich činnost nejprve pozoroval. Potom, co se ho hudebníci tázali, zda je jinoch Čech nebo jiné národnosti, odpověděl (ještě jako „nevlastenec“), že je člověkem, což je vyvedlo z míry. Podle nich musel být člověk ještě něco

³⁹ TYL, Josef Kajetán. Pannám českým. *Jindy a nyní*. 1833, č. 3 (II. pololetí), s. 17. ISSN neuvedeno.

víc, jinak by mu něco chybělo. V další scéně již sami muzikanti, Jedlička s Dolanským, probírali stav českého jazyka. Dolanský přiznával péči o jazyk i Danielovi Adamovi z Veleslavína: „Z Veleslavína je živá studnice blahozvučné češtiny, on je líbezná harfa českých hlaholů.“⁴⁰ Na druhé straně ale upozorňoval na fakt, že „i do přikryté studně dostane se někdy smět, i nejlepší harfa někdy falešně zazvučí“⁴¹. Kritizoval tak špatně používanou češtinu, do níž se občas vloudily například i germanismy. Slovní „přestřelka“ takto proběhla i s třetím druhem, Vomáčkou, jenž ve své promluvě často nahrazoval česká slova za německá, která si ještě určitým způsobem počeštil. Místo českého slova „bída“ použil „elent“ (jak Tyl v poznámce poznamenal, správné slovo „elend“ znamená v němčině bídu). Dolanský se rozlítil nad rozmáhajícím se poněmčováním českých slov, nechápal proč lidé místo krásných českých výrazů používají německá s tím, že znějí podle nich vznešeněji: „...*jakoby srdečné t a t í n e k a m a m i n k a hůře znělo, nežli zpotvořené fotrle a mutrle.*“⁴² Nepochyboval o tom, že se české obraty svou ohebností a tvárností německým rozhodně vyrovnají. V dialogu s Vomáčkou Dolanský prohlásil, že kdyby například již učitelé vedli mládež k českému jazyku, bylo by to jen ke všeobecnému prospěchu. Tyl zde prostřednictvím postavy horlivě zapáleného Dolanského obhajoval, bránil český jazyk a celkově znevažoval užívání němčiny v českém jazyce.

Postava poutníka byla čtenářům představena jako Vilím z Hardensteinu, synovec německého bohatého strýce, jenž ho vyslal do světa, aby se poučil o krajinách a zvycích lidí ovšem se strýcovým varováním, aby se nestal Čechem. Do povídky autor vložil i poutníkův monolog, ve kterém promlouval sám k sobě. Přemýšlel nad otázkou národnosti, zda je český Němec či německý Čech. Jeho věta „*Ich bin ein Böhme*“⁴³ by však vyznívala ironicky a nepřesvědčivě v případných cizincových očích. Došel k závěru, že se nemohl označit ani za jednoho, když neznal nic o národu, ani o jeho jazyku, myšlení či vědách, ke kterému by se hlásil, i když se v Čechách narodil. V povídce poté poutník na hřbitově retrospektivně vzpomínal, kam až ho cesty zavedly. Překvapilo ho setkání s hostinským, který se zdál vzdělanější, než by se od takového člověka čekalo. Hospodský si vybral prostý život vesničana s manželkou a dětmi, když odešel po skončení války jako vysloužilý voják, jenž mohl získat vyšší hodnost. Vybral si život a domov ve své vlasti s láskou a ne v cizině. Poutník nad jeho příkladem neustále přemýšlel, avšak hodlal splnit strýcovo přání a Čechem se nestát, ovšem dokud nepoznal lásku. Příběh hospodského se mu tak stal příkladem a

⁴⁰ TYL, Josef Kajetán. Dobrodruzi. *Jindy a nyní*. 1833, č. 10 (I. pololetí), s. 75. ISSN neuvedeno.

⁴¹ Tamtéž.

⁴² Tamtéž.

⁴³ Tamtéž, s. 84.

určitou předzvěstí. Vilím se v Praze zamiloval do Ludmily, která byla rozená Češka. Na první pohled jejich láске bránil fakt, že poutníkův strýc neměl rád Čechy a Ludmilin otec Němce. Ovšem přes všechny rozpory se poutník rozhodl společně s láskou k Ludmile najít i svůj cit k české vlasti. „*Po vlasti se mi stýskalo, a hle. [...] Drahá vlasti a věrná láska. Vás volím sobě za vodivé hvězdy na obloze své. Tebe země česká, i tebe krásná Ludmilo.*“⁴⁴ Tyl tak ještě pomocí apostrof více zdůraznil sílu rozhodnutí poutníka. Aby si mohl Vilím Ludmilu vzít, musel jí nabídnout něco víc, než bídu, která by ho obklopila, kdyby ho strýc zapudil.

Po retrospektivním plynutí příběhu se autor znovu zaměřil na muzikanty, kteří dorazili do hospody, do které po domluvě přišel i poutník. Mezi hudebníky a dvěma mladými hochy, jež přestože byli Češi, rozmlouvali německy, vznikla roztržka kvůli obraně českého jazyka. Jeden z muzikantů započatou roztržku odůvodňoval: „*Kdo Čechem jest, netrpí, aby se čest a jméno českého národu haněly.*“⁴⁵ Správný Čech by tedy podle něj měl svůj národ příkladně chránit, být na něj hrdý a starat se o něj.

Když muzikant Dolanský poutníkovi Vilímovi vyprávěl, co všechno o jeho milované Ludmile ví, nezapomněl přitom vyzdvihnout, mimo její vzdělanost, i příslušnost k českému národu: „*Ona je zrcadlo českých šlechtičen.*“⁴⁶ Autor v rámci popisování dívčích schopností vložil Dolanskému do úst i odkaz na M. D. Rettigovou, když rozprávěl, jak je dívka šikovná v kuchyni. Postava Ludmily tak představovala ryzí vlasteneckou dívku.

Jako u většiny Tylových povídek přišlo rozuzlení zápletky náhle a ve zkratce. Vyvrcholení děje nastoupilo, když se muzikant Dolanský nakonec odhalil jako Ludmilin otec, jenž se pod rouškou muzikanta vydal pro dceru hledat manžela. Nicméně neplánovaně poznal Vilíma, poznal jeho objevené vlastenecké smýšlení (i vlivem samotného Dolanského) a jejich sňatku tedy poželal. Hrozba Vilímova strýce pominula s jeho smrtí a Vilím získal dědictví.

Podle Vladimíra Štěpánka Vilím a Ludmila zvítězili nad překážkami morální hodnotou. V díle šlo spíše o souboj morálních kvalit než národních idejí. „*Dobrodruzi*“ tak byli typickým příkladem vlastenecké a zároveň morální, výchovné povídky. Vlasteneckou myšlenku Tyl včlenil do systému hodnot. Již zmíněnou ctnost, čistotu a pevnost v milostných vztazích autor vtiskl postavě Ludmily.⁴⁷ Přes tři roky čekala na svého Vilíma, který podstoupil morální přeměnu ve vlastence, právě díky Ludmile a jejímu otci Dolanskému. Vlastenectví (Ludmila, její otec) a „nevlastenectví“ (Vilím) Tyl dával do vzájemného rozporu.

⁴⁴ TYL, Josef Kajetán. *Dobrodruzi. Jindy a nyní.* 1833, č. 10 (I. pololetí), s. 107. ISSN neuvedeno.

⁴⁵ Tamtéž, s. 124.

⁴⁶ Tamtéž, s. 130.

⁴⁷ Srov. ŠTĚPÁNEK, Vladimír. *Z dějin obrozenecké literatury.* Praha: Československý spisovatel, 1988, s. 142. ISBN neuvedeno.

Odpůrci morálních a vlasteneckých myšlenek (mladíci v hospodě) líčil jako hrubé nezdvořáky a pokrytce.

V povídce „*Dobrodruzi*“ z pohledu er – formy vševědoucího vypravěče Josef Kajetán Tyl využíval též velké množství dialogů, na kterých bylo dílo z větší části založené. Vševědoucí vypravěč se změnil na ich – formu, když poutník ze svého pohledu retrospektivně vyprávěl o svých cestách a o seznámení s Ludmilou (v korespondenci). Tyl si v díle hrál s jazykovými výrazy, pomocí kterých obrazně, dvojsmyslně a výstižně charakterizoval danou situaci. Například Dolanský se zřetelem na kolegu Vomáčku zapojujícího německá slova do českých vět použil hovorové slovo „vomáčka“ ve smyslu neschopnosti používat čistou češtinu. V jiném případě, když muzikanti v hospodě pozorovali dva bohaté mladíky, podle kterých představovala čeština sprostotu a hovořili němčinou pomíchanou s francouzštinou, si hudebníci pohráli se slovy a místo označení „hrabátka“ pro mládence použili výraz „d'áblátka“.

Tyl též přispěl řadou fejetonů, například „*Jaké jsou naše zábavy*“ v devatenáctém čísle druhého pololetí či „*Zastaveníčko u černé braňky*“, jež vyšlo v předposledním pětadvacátém čísle též druhého pololetí roku 1833. Tyl ještě před samotným textem díla uvedl, že se jedná o ukázkou první části z chystaného cyklu „*Z nočních potůlek po městách pražských*“, jejíž uveřejnění v časopise ještě před knižním vydáním by mělo zjistit, jak toto téma a žánr působí na čtenáře.

„*Zastaveníčko u černé braňky*“ autor koncipoval spíš jako črtu, ve které byl podstatný opilecký sen, jenž se mu zdál cestou z hospody, když se zastavil u Černé branky (tak zde nazýval Prašnou bránu). Realistický popis opustil a plynule přešel do snového obrazu ve formě alegorie. Zdálo se mu o slavnostech děvčat a mládců (pražských prostitutek), jež se jenom bavili, veselili a na nic jiného nemysleli. Radovánky jim překazil Čas, kterého autor alegoricky spodobnil jako ohromného zarostlého muže. Dění na slavnosti připodobňoval k poslednímu soudu. Postava ducha soudce nemilosrdně vykonávala soudy a trestala ty, jež se prohřešili: „*Proklata budiž ruka , která boří díla svého, proklato budiž lůno, které nestřeží plodu svého, proklata budiž matka, kteráž na prodej vyhání dceru přes práh domu svého!*“⁴⁸ Přinášel tak myšlenku, že za špatnou výchovu a své nepřikladné jednání bude člověk vždy potrestán a měl by žít řádně. V díle tak dával přednost správnému morálnímu chování a řešil

⁴⁸ TYL, Josef Kajetán. *Zastavení u černé braňky*. *Jindy a nyní*. 1833, č. 25 (II pololetí), s. 198. ISSN neuvedeno.

společensko – morální problém vzniklý působením prostitutek. Celkově prostřednictvím tohoto úryvku byl čtenář nabádán k počestnému životu.

V listu se začala stále více objevovat i poezie. V každém čísle si odběratelé mohli přečíst alespoň jednu báseň. Tyl dokonce nechal otisknout v sedmnáctém čísle druhého pololetí jediný příspěvek Karla Hynka Máchy do *Jindy a nyní*, báseň „*Budoucí vlast*“. Mácha zde hojně používal zvolání a apostrofy, jež značně zdůrazňovaly dialog pážete a jeho pána na lodi vedený o touze po vlasti. Páže si dojatě myslelo, že v dálce vidí svou vlast. Pán ho ke konci básně zbavil iluzí a vysvětloval mu pravou skutečnost. Domovina byla jen sluhova vidina, přelud, který stvořila fantazie pážete za pomoci mlhy a mraku. Podle něj se sluha nechal pouze oklamat lživou představou o blízké vlasti. Přestože se nedozvíme, zda bylo pánovo vysvětlení pravdivé či naopak, jeho přesvědčování pážete bylo velmi autoritativní a systematický počin, jehož gradace začala tím, že poslal pážete spát:

„*Snad že se ve snách budeš smáti*
Své vlasti vstříc – sen jako sen!“⁴⁹

Pán mu tak dával najevo, že ve snu bude mít jeho bdělý sen o vlasti veselejší podobu než ve skutečnosti. Autor jakoby příběh ukolébal ke spánku, aby mohl v závěru díla čtenáře překvapit hrůzným činem pána. Spícího pážete lživě hodil do vody a nechal ho utopit. Pánovy pohnutky jsou vysvětleny tím, že mu chtěl ulevit od trápení. Východiskem pro něj tedy byla smrt, jež měla přinést klid a mír a utišila tak (podle pána) marnou touhu po vlasti.

Dále vycházely články, jež měly čtenářům rozšířit obzory v různých vědních disciplínách zpracované například Karlem Amerlingem, jež je vydával často pod pseudonymem K. Strnad Klatovský⁵⁰. Mezi jeho uveřejněné příspěvky bychom mohli vyzdvihnout například různá pojednání o přístrojích, jež se používaly v lékařství. Další jeho článek „*Pavouci hedbávní*“⁵¹, kde popisoval úspěch pana Rolta oceněný Londýnskou společností umění, jež bádala nad předemím pavouků, přinášel spíše jako kuriozitu a zajímavé poznatky o předacích silách pavouků hedvábných.

Příspěvky se zaměřovaly na široký okruh témat, například svou pozornost autoři zaměřili na „*Počátek písma v Evropě*“⁵² s dodatkem v závorce, že se jedná o čínskou rozpravu. Článek

⁴⁹ MÁCHA K. H. *Budoucí vlast. Jindy a nyní*. 1833, č. 17 (II. pololetí), s. 133. ISSN neuvedeno.

⁵⁰ Srov. VOPRAVIL, Jaroslav. *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973, s. 169. ISBN neuvedeno.

⁵¹ KLATOVSKÝ, Strnad. *Pavouci hedbávní. Jindy a nyní*. 1833, č. 1 (II. pololetí), s. 8. ISSN neuvedeno.

⁵² *Počátek písma v Evropě. Jindy a nyní*. 1833, č. 7 (I. pololetí), s. 53. ISSN neuvedeno.

krátce pojednával o tom, jak Evropané k písmu přišli, avšak nepodepsaný autor ho pojal spíše jako jednoduchou báji, ve které figurovala hlavní hybatelka vyprávění – opice.

Významnou novinkou zde však bylo zavedení literární a divadelní kritiky, která se však plně rozvinula až v *Květech*. Další novou rubrikou bylo zveřejňování zpráv o nové vyšlých českých knihách, ke kterým se občas připojila recenze.

V menší míře se uváděly příspěvky o kulturních a společenských (lidových) událostech a slavnostech v Praze i mimo ni.

3.3.2. *Poslední číslo Jindy a nyní (5. ročník 1833)*

Poslední číslo časopisu (šestadvacáté číslo z druhého pololetí) pod názvem *Jindy a nyní* vyšlo naposledy 27. prosince 1833. Ke konci roku se Tyl prostřednictvím fejetonu „*Redaktorův Štědrý večer*“⁵³ vrátil na počátky své novinářské kariéry v tomto týdeníku. Nostalgicky vzpomínal na nelehké začátky. Zmiňoval se o chudobě, jež přinášelo redaktorské řemeslo, na to hned v následujícím odstavci dával do paralely minulost a přítomnost prostřednictvím Štědrého dne. Využíval přitom hru se slovy „jindy“ (představující minulost) a „nyní“ (jeho současnost) společně s odkazem na jeho časopis *Jindy a nyní*. „...*nyní probírám nezasytné povídky; jindy jsem se olizoval po nadívaných hlemýždích – nyní si nezamlasknu po nadmutých básničkách; jindy jsem chutě ústa našpulil na lahodné koláčky – nyní se zpřičím na mrzuté divadelní zprávy*...“⁵⁴ Přesto svojí vykonané práce, jak dále psal, v časopise nelitoval ale spíše naopak. Periodikum mu dalo možnost vydat se na cestu, která u nás dosud nebyla prošlapaná. Vyslovoval důvěru v české čtenáře a spisovatele a sliboval, že i nadále bude jednat ve prospěch vlastenecký. Fejeton byl především koncipován metaforicky. O Štědrém večeru lidé vzpomínají na uplynulý rok, co dobrého jim přinesl. „...*a sladké totož vědomí jesti mi pro dnešek nejlahodnější lahůdkou*.“⁵⁵ Tyl tak svoji pozornost zaměřil na *Jindy a nyní* a příspěvky v něm přirovnával k výjimečným pamlskům, jaké právě přináší štědrovečerní večere a zároveň doufal, že podával takové „pochoutky“, se kterými byli čtenáři spokojeni.

Tyl do posledního čísla přidal také svou báseň „*Jindy a nyní*“, ve které rekapituloval a charakterizoval celkový obsah ročníku. Vyjmenovával a popisoval širokou škálu žánrů, kterým dal časopis prostor. Označil ho za formu zábavníku, v němž se „*rodí žert a usmrcuje*

⁵³ TYL, J. K. *Redaktorův Štědrý večer. Jindy a nyní*. 1833, č. 26 (II. pololetí), s. 201. ISSN neuvedeno.

⁵⁴ Tamtéž, s. 202.

⁵⁵ Tamtéž.

plačky“⁵⁶. Zmínil se o písních, povídkách o lidské historii, kterou uchovává na svých stránkách i o zprávách z různého okolí. Zaměřil se i na působnost, výčet míst, kde týdeník vycházel jak v Čechách, na Moravě i „časem v Slovansku se potuluje“⁵⁷ a celkově ho charakterizoval. V díle přirovnával časopis k „dítku, pražskému rožeňátku“⁵⁸, jež si na počátku hledalo své příznivce, a ze kterého časem, až vyroste, bude nositel a šířitel vlastenectví. Ke konci však nezapomněl připomenout, že se vyskytovalo i mnoho jeho odpůrců, přesto ale završil poslední sloku optimistickou myšlenkou, že „dítko“ bude nadále a více bojovat. Hleděl jakoby vstříc dalším budoucím „bojovnějším“ ročníkům. Báseň Tyl celkově zkoncipoval jako jednoduché trojverší se střídavým rýmem (pomocí schématu *a b a*) o šestnácti slokách.

Na konci listu se ještě objevilo „Pozvání“ od vydavatele a redaktora na další ročník, ve kterém vybízeli své příznivce k pokračování jejich podpory. Dále byl uveden soupis některých odběratelů časopisu za rok 1833, mezi ty významnější představitele kulturního života u nás patřili například František Ladislav Čelakovský, František Palacký, Pavel Josef Šafařík či Václav Hanka. Časopis nechodil odběratelům jen do Prahy, Hradce Králové, či Českých Budějovic, ale podle Václava Osvalda měl i ojedinělé zahraniční čtenáře v Záhřebu, Prešpurku, v Haliči nebo například i ve Vídni. Díky tomu list tedy představoval i kulturní spojení s Čechy žijící v cizině.⁵⁹

Protože v obnoveném *Jindy a nyní* čtenáři nacházeli takové články, které je zajímali, jež rozebíraly témata, se kterými se denně setkávali, tak s popularitou časopisu logicky rostl i počet jeho odběratelů. Jan Pilát ve svém díle uvedl široké spektrum lidí z různých sociálních vrstev, jež si časopis odebíraly. Z celkového počtu 301 odběratelů za ročník 1833 list četli nejvíce duchovní, potom úředníci, měšťané, knihkupci, učitelé a profesori či studenti.⁶⁰

Další ročník však vyšel už pod novým názvem *Květy české*, o čemž v posledním čísle *Jindy a nyní* byla napsána jen nepatrná zmínka ale žádné větší vysvětlení: „Žádá se uctivě, by pp.odbiratelé „Květů Českých“co pokračování časopisu „Jindy a nyní“ jmen svých i charakterů [...] zřetelně oznámili sobě neobtěžovali, by se nám tak usnadnilo, jména tato

⁵⁶ TYL J. K. *Jindy a nyní*. *Jindy a nyní*. 1833, č. 26 (II. pololetí), s. 207. ISSN neuvedeno.

⁵⁷ Tamtéž.

⁵⁸ Tamtéž.

⁵⁹ Srov. OSVALD, Václav. *Novinář Josef Kajetán Tyl*. Praha: Novinář, 1972, s. 29. ISBN neuvedeno.

⁶⁰ Srov. PILÁT, Jan. *Redaktorská činnost Josefa Kajetána Tyla*. Praha: Orbis, 1955, s. 64 - 65. ISBN neuvedeno.

*vzácná ku konci ročníku 1834 určitěji položiti, než se tuto státi mohlo.*⁶¹ V tomto dodatku pod rejstříkem odběratelů, na které se obracel (často i v předchozích číslech), bylo znát, že tvůrci časopisu si byli vědomi jeho vzrostlé popularity, jež znovu získal za Tylova vedení díky svým čtenářům, které nechtěli rozhodně ztratit (a rozhodně neztratili) ani po změně názvu.

⁶¹ *Jindy a nyní*. 1833, č. 26 (II. pololetí), s. 212. ISSN neuvedeno.

4. Význam časopisu *Květy* pro kulturní a literární život 30. let 19. století

4.1. Role *Květů* v národním obrození

Jak jsem se již zmínila v předchozí kapitole, první krůčky a činnost *Květů* spadá do 30. let 19. století - do doby, kdy naše země žila především vrcholnou fází národního obrození. *Květy* v tomto období zaujímaly velmi významné postavení v tehdejší kulturní životě lidí. Jako periodikum zaměřené hlavně na tvorbu domácích autorů dalo příležitost zviditelnit a otisknout svá díla řadě osobností.

Národní obrození probíhalo už od vlády Marie Terezie (1740-1780), kdy byl pro obrozence prvotním úkolem ubránit český jazyk před němčinou, doplnit chybějící slovní zásobu a podporovat užívání češtiny jako běžného respektovaného jazyka. Později například Josef Jungmann a další učenci vyzdvihovali ve svých dílech význam českého jazyka pro národ. Tyto snahy vedly i k velkému počtu překladů děl, časopisů..., což mělo však také negativní důsledek. Původní produkce se nevědomky potlačovala a stagnovala.

Ještě i později Josef Kajetán Tyl rozhořčeně psal v 17. čísle 5. ročníku *Jindy a nyní* pod rubrikou „*Literární zpráva*“ o nedostatku množství původních prací a o zaplavení literatury z řad překladů: „*Nevýslovná jakási ouzkost mne pojímá, kdykoliv nově vyšlou knihu českou do ruky беру. Proč? – Protože se opět a opět samé přeložení napadnouti bojím. [...] Překlady a opět pouhými překlady nedosáhnete místa na literární obloze, dokud vlastní nezačnete důvěřovat síle, nedostihnete úcty u jiných národů.*“⁶²

Až právě 30. léta zaznamenala změny v programu národních buditelů, hlavně díky nastupující mladé generaci. Stále více docházeli k názoru, že češtinu není již třeba zachraňovat, jak si předsevzala 1. generace obrozenců, ale rozvíjet ji pomocí vlastní tvorby. Již se nepřijímalo slepě všechno jenom, protože to bylo české. Pomalu vznikala kritika, nedbalo se jen na jazyk, ale i na literární úroveň díla, což byl i případ redakce časopisu *Květy*.

Česká literární činnost byla stále považovaná za jeden z nejdůležitějších znaků, kterým by měl správný český vlastenec oplývat, ale česky píšících spisovatelů bylo z počátku málo.⁶³ Jak již jsem zmiňovala v předchozím odstavci, až když přišla generace spisovatelů z třicátých let, jež se narodila kolem prvního desetiletí 19. století, značně posílila a oživila řady českých autorů.

⁶² TYL Josef Kajetán. *Jindy a nyní*. 1833, č. 17, s. 135. ISSN neuvedeno.

⁶³ Srov. LNĚNIČKOVÁ, Jitka. *České země v době předbřeznové 1792 – 1848*. Praha: Libri, 1999, s. 327. ISBN 80-85983-27-3.

Pro prezentování českého kulturního života v počátcích 19. století měly důležitou a významnou roli hlavně literární časopisy. Právě v nich se vedly debaty o charakteru a dalším směřování národní kultury.⁶⁴ O konkrétnějším působení literárních časopisů na žurnalistické scéně se věnujeme v následující kapitole.

Vzhledem k tomu, že *Květy* nosily význačné přídavné jméno časopis literárně vlastenecký, se tak autoři článků zaměřovali nejvíce na vlastenecká témata a otázky a její redakce se právě řídila prvořadým kritériem původnosti. *Květy* se vyznačovaly snahou o rozvoj literatury, ale zároveň i o péči o český jazyk a všeobecnou osvětu lidí.

Josef Kajetán Tyl jako redaktor *Květu* dbal především na kultivovanost a srozumitelnost literárního jazyka pro široký okruh čtenářů. Společně se svými spolupracovníky z časopisu kladl důraz na chápání literatury jako prostředku k propagaci vlastenectví a výchovy k němu samotnému, již se na ni nedívali jen jako na účel a doklad češství.⁶⁵

V polovině 30. let bylo ke všemu podpořeno národní hnutí zásadní událostí roku 1835, kdy zemřel císař František I., jenž podporoval do té doby zavedený metternichovský absolutismus. Aktivním členům českého národního hnutí tak svítla naděje, že nástup nového císaře by mohl znamenat zároveň nástup nové etapy našeho národa. Jejich přání bylo utvrzené korunovací Ferdinanda V. na českého krále v roce 1836. Národní hnutí tak dostalo určitou legalitu a značně se rozšířilo.⁶⁶

4.2. Postavení mezi novinami a (literárními) časopisy na počátku 19. století

Už na začátku své činnosti měly *Květy* především zábavný a poučný či spíše vzdělávací charakter, což v 19. století pro časopis s tímto zaměřením znamenalo zajištění pevnější půdy pod nohama na rozdíl od periodik s politickou tendencí.

Pro noviny s politickým zaměřením tedy bylo tehdejší postavení nepříznivé ale nejen pro ně. Předběžnou kontrolou muselo projít všechno, co se tisklo (kromě novin i brožury, spisy pro mládež a pro lid, knihy). Cenzura vládla pevnou rukou a hlavně s přispěním rakouského policejního ministra, hraběte Josefa Sedlnického z Choltic, se každý nehodící se volnější projev v novinách potlačoval. Tento nejvyšší a nejmocnější cenzor habsburské monarchie měl totiž oporu v cenzurním zákonu z roku 1810, jehož působnost platila i pro české země (až do roku 1848). Jak Václav Osvald uvádí, neexistovala možnost, aby se napsalo, že by českému lidu prospělo číst *Českou Včelu* a *Květy*. Noviny byly pod dohledem všech úřadů, nejvíce

⁶⁴ Srov. LNĚNIČKOVÁ, Jitka. *České země v době předbřeznové 1792 – 1848*. Praha: Libri, 1999, s. 322. ISBN 80-85983-27-3.

⁶⁵ Srov. tamtéž, s. 330.

⁶⁶ Srov. PILÁT, Jan. *Redaktorská činnost Josefa Kajetána Tyla*. Praha: Orbis, 1955, s. 14. ISBN neuvedeno.

však zasahovaly policejní a zemské úřady. Než šel rukopis do sazby, musel projít několika kontrolami, včetně revizního úřadu, kde se opravovalo či škrtalo, což mohlo někdy trvat i několik měsíců.⁶⁷

Teprve až když roku 1846 se svým nadáním do prostředí české žurnalistiky vstoupil Karel Havlíček, se jeho *Pražské noviny*, založené roku 1834, začaly postupně považovat za politického hybatele. Později se Havlíček prostřednictvím *Národních novin* a *Slovanu* stal vůdcem soudobého vlastenectví. Po příchodu krátké svobody a uvolnění poměrů roku 1848 a 1849 noviny v Čechách najednou vznikaly v hojném počtech, přesto však 50. léta přinesla Bachovský absolutismus, který znovu politické noviny potlačil (mnoho jejich redaktorů skončilo ve vězení). Šanci pro další rozvoj dostávaly tak jen tzv. zábavné časopisy.⁶⁸

Na začátku 19. století v Čechách působilo již několik literárních časopisů jako například *Böhmische Wandersmann* nebo *Libuscha*, ale šlo o periodika německá, která vydával, kromě jeho *Prager Neue Zeitung*, František Jeřábek.⁶⁹ Přestože už od roku 1719 dostávali čtenáři možnost přečíst si první česky psané periodické noviny, *Pražské poštovské noviny* Karla Františka Rosenmüllera, opravdové literární časopisy začaly vznikat až mnohem později.

Důležitou osobností, jež stála u počátků české žurnalistiky a právem považovaný za jejího zakladatele v době Národního obrození, byl Václav Matěj Kramerius, který od konce 18.století vydával týdeník *Krameriovy c. k. pražské poštovské noviny*. Jejich hlavní cíl spočíval ve výchově čtenářů a mezi prvními v nesl do žurnalistické práce jistou lidovost. „Jako vydavatel se zaměřoval na lidovýchovnou, zábavnou, cestopisnou a dobrodružnou prózu,⁷⁰ a tím byl jeho vliv na Tylovu osobu velmi patrný.

Do roku 1848, v tzv. době předbřeznové, u nás ale s jistotou převažovaly časopisy zábavného rázu. Mimo Květů si čtenáři v první polovině 19. století mohli přečíst také dlouhou řadu dalších, kromě německých, i česky vydávaných časopisů jako například *Českého poutníka* (1801, 1802), jenž byl však pouze přeloženou verzí německého beletristického časopisu.⁷¹

Nicméně skutečně prvním českým literárním a poučným beletristickým magazínem se stal až *Hlasatel český* (1806 – 1808, 1818 - 1819), jenž tak konečně mohl naplnit potřebu listu, který by byl střediskem literárního snažení mladé české vlastenecké společnosti, a který se u nás doposud stále nevyskytoval. Již v předmluvách *Hlasatele* se toto periodikum stavilo do

⁶⁷ Srov. OSVALD, Václav. *Novinář Josef Kajetán Tyl*. Praha: Novinář, 1972, s. 26. ISBN neuvedeno.

⁶⁸ Srov. VOLF, Josef. *Dějiny novin v Čechách do roku 1848*. Praha: Nakladatelství Duch novin, 1930, s. 146. ISBN neuvedeno.

⁶⁹ Srov. tamtéž, s. 147.

⁷⁰ LNĚNIČKOVÁ, J. *České země v době předbřeznové 1792 – 1848*. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-27-3.

⁷¹ Srov. tamtéž.

pozice obránce češství a slovanství. Co se týkalo poezie – na stránkách tohoto časopisu se začala častěji objevovat až v pozdějších ročnících. Své místo na druhou stranu nacházela krátká povídka často s rytířskými a dobrodružnými prvky, jež se snažila se svými tématy o zburcování národního uvědomění. Vedení časopisu se ujal Jan Nejedlý (1776 – 1834), profesor české literatury na pražské univerzitě a advokát, jenž získal početnou skupinu významných přispěvovatelů včetně Josefa Jungmanna, který přispíval články hlavně programovými a zaměřoval se na otázky jazyka, dále Václava Matěje Krameria, Františka Antonína Marka či Jana Tomsu, jehož přínos spočíval převážně v naučných a popularizačně zaměřených příspěvcích.⁷²

Dále se vydával *Český lidomil* (1810 - 1811), což byl znovu pouhý překlad německého *Der Volksfreund*, kterému se věnoval Jan Hýbl jako redaktor české verze a překladatel německého textu.⁷³

Poté se na žurnalistické scéně objevil například *Čechoslav* (1820 - 1825) za redakce V. R. Krameria a F. B. Tomsy, *Krok* (1821 - 1840), *Rozličnosti Pražských Novin* – předchůdce *České včely* (1827 - 1833), Palackého vědecko literární *Časopis českého museum* (1827 – až dodnes pod názvem *Časopis českého musea* nazývaný též *Muzejník*), *Česká včela* (1834 - 1850), *Světobzor* (1834 - 1835), *Vlastimil* (1840 - 1842), *Paleček* (1840) či *Pražský posel* (1846 - 1849).⁷⁴ Některé ze zmíněných časopisů si také vzal pod drobnohled Karel Štorch v příspěvku „*Naše časopisectví*“, jež publikovaly *Květy* ve druhém ročníku z roku 1835. Tomuto článku se naše pozornost věnuje v kapitole „*Žánrový obsah Květů*“, přesněji v podkapitole věnované publicistickým žánrům.

4.2.1. *Květy a Česká včela*

Nicméně jedním z nejoblíbenějších vlasteneckých literárních českých časopisů se staly právě *Květy* (především za redigování Tyla). Na rozdíl od většiny starších periodik, jak popisují v předchozích odstavcích, se zaměřovaly hlavně na domácí původní tvorbu.

Do té doby totiž na české žurnalistické scéně chybělo periodikum, které by splňovalo požadavky průbojného národního hnutí. Až hlavě díky Josefu Kajetánu Tylovi přišly na svět časopisy společensko – politické a přitom tak navíc poskytl mládeži z třicátých let možnost ke

⁷² Srov. KLIMEŠ, Vladimír. *Počátky českého a slovenského novinářství*. Praha: Orbis, 1955, s. 109 – 110, 116. ISBN neuvedeno.

⁷³ Srov. tamtéž, s. 117.

⁷⁴ Srov. VOLF, Josef. *Dějiny novin v Čechách do roku 1848*. Praha: Nakladatelství Duch novin, 1930, s. 147 – 148. ISBN neuvedeno.

svému vyjádření se.⁷⁵ *Květy* totiž v třicátých letech položily základ naší společenské žurnalistiky.

Populární magazín potenciálních konkurentů časem však stále neměl málo. Nejspíš jejich největším rivalem zůstával po několik let literární časopis *Česká včela*, jenž figuroval jako příloha politických *Pražských novin* od roku 1834 (v roce, ve kterém také vycházel první ročník *Květů*) a též jako *Květy* zaujímal přední postavení v rámci národního obrození. Oba tyto listy poskytovaly největší prostor pro české literáty a jejich díla.

V literární příloze *Pražských novin* za redigování Františka Ladislava Čelakovského si čtenář mohl zalistovat a pročíst řadu hodnotně přeložených děl z němčiny, ruštiny či ze slovanských jazyků.⁷⁶ Společně s Čelakovským se na podobě časopisu podílel literární, divadelní i hudební kritik a básník, Josef Krasoslav Chmelenský, který je dnes považován za zakladatele novodobé české literární kritiky, a jenž pravidelně přispíval do rubriky „*Divadlo*“ či „*Divadelní zprávy*“.

Již ve zmíněném *Musejníku*, který měl ideově blíže k *České včele*, Palacký důkladně sledoval domácí časopisy. Vysoce oceňoval novinářskou činnost F. L. Čelakovského v *České včele*, jež dávala přednost dílům starší generace a dbala spíše na jazykovou vytríbenost a formu. Na druhou stranu však Palacký chválil i *Květy* za vedení J. K. Tyla, zvláště vyzdvihoval jejich charakteristické vydávávání domácí tvorby mladší generace.⁷⁷

Je známo, že mezi těmito dvěma časopisy probíhaly často různé polemiky a spory, které se na počátku týkaly jazykové stránky *Květů*. Každý měl jiný názor na to, jaký charakter by měl literární jazyk mít. Čelakovský jim společně s Chmelenským, jako zástupci jazykově vzorného a slohově správného literárního časopisu, vytýkal jazykovou nesprávnost v překladech nebo kritizoval tiskové chyby, jež se objevovaly na stránkách týdeníku. Tyl následován svými spolupracovníky si to samozřejmě nenechal líbit a oplácel stejnou mincí. Nezůstal jim dlužen připomínkami k jejich dílům ani k *České včele*.

V *České včele* tak došlo k různým polemikám mezi Tylem a Čelakovským, ke kterým se připojil Filípek, Mácha a potom zvláště Karel Jaromír Erben svým alegorickým pamfletem „*Dobrodružství cestujících*“⁷⁸, jež vyšel ve dvaapadesátém čísle prvního ročníku *Květů*. Erben v ich – formě popisoval fiktivní návštěvu obchodu s nesourodným zbožím. *Českou*

⁷⁵ Srov. PILÁT, Jan. *Redaktorská činnost Josefa Kajetána Tyla*. Praha: Orbis, 1955, s. 5. ISBN neuvedeno.

⁷⁶ Srov. BERÁNKOVÁ, Milena. *Dějiny československé žurnalistiky I.díl: Český periodický tisk do roku 1918*. Praha: Novinář, 1981, s. 71. ISBN neuvedeno.

⁷⁷ Srov. KLIMEŠ, Vladimír. *Počátky českého a slovenského novinářství*. Praha: Orbis, 1955, s. 132. ISBN neuvedeno.

⁷⁸ Srov. FORST, Vladimír et al. *Lexikon české literatury: Osobnosti, díla, instituce*; 2. díl, 2.sv., K-L + dodatky k A-G. Praha: Academia, 1993, s. 1088. ISBN 80-200-0469-6.

včelu tak připodobňoval k dotyčnému obchodu a jeho redaktora, Čelakovského, zesměšňoval a útočil na něj přes majitele podniku, který sbíral všemožné zbytečné věci, jež mu přinášeli hlavně cizinci (například kůže z hranostaje). Obchodníkovu sbírku líčil jako „*hnusnou směsici beze všeho pořádku, že nebylo se zde ohlednouti milo*“⁷⁹. Metaforicky tak odsuzoval obsahovou náplň *České včely* a vysmíval se Čelakovskému (obchodníkovi), kterého ironicky nazýval horlivým vlastencem. Vysmíval se i jeho dílu „*Ohlasy písní ruských*“, které zde připodobňoval právě k přešitým českým kožíškům z různě získaných ruských kožešin.

Jak trefně Otruba ve svém díle poznamenal, některé Erbenovy narážky v příspěvku mohly být nesrozumitelné nezasvěceným čtenářům, kteří neznali okolnosti sporu. Autor zde groteskně prezentoval hrubiánství a autoritářství obchodníka a tím se vysmíval některým osobním vlastnostem Čelakovského.⁸⁰

Na stránkách *Květů* se kromě jiného také dbalo na dobrou jazykovou úroveň, avšak po těchto sporech s Čelakovským se rozšiřovalo mínění opačné. Roznášelo se tvrzení, že Tyl v *Květech* nevěnoval dostatečnou pozornost právě jazykové stránce. Jak napsal Jan Pilát, kdybychom srovnali *Českou včelu* a *Květy*, zjistili bychom, že i časopis J. K. Tyla měl vysoké jazykové postavení.⁸¹

Neshody redaktorů těchto významných periodik František Palacký odsoudil za příliš osobní, neměli totiž výhrady jenom ke *Květům* ale i k samotnému Tylovi a jeho dalším spolupracovníkům. Na jejich nepříznivou kritickou mušku se tak dostal i Karel Hynek Mácha už v roce 1834.⁸²

Spory utichly kolem roku 1835 kvůli politicky nucenému odchodu Čelakovského z redakce *České včely*. Jakub Malý ve svém díle píše: „*Však již po dvou letech zbaveny jsou Květy svého soka, když Čelakovskému pro domněle spáchanou urážku ruského císaře odňata redakce a Včela dostala se do nemotorných rukou Štěpánkových, který ji přivedl zrovna tam, kde před Čelakovským byly Rozličnosti. Naproti tomu Květy, pokračující vždy zdárně po dráze nastoupené, staly se hlavním orgánem veřejného života národního...*“ a dále hodnotí Tylovo žurnalistické postavení a činnost v době národního obrození: „*Tyl vdechl žurnalistice české nový život, sám pak osvědčoval neúnavnou činnost a vytrvalost u probuzování ducha*

⁷⁹ ERBEN, Karel Jaromír. Dobrodružství cestujících. *Květy české*. 1834, č. 52, s. 433. ISSN neuvedeno.

⁸⁰ Srov.

⁸¹ Srov. PILÁT, Jan. *Redaktorská činnost Josefa Kajetána Tyla*. Praha: Orbis, 1955, s. 41. ISBN neuvedeno

⁸² Srov. BERÁNKOVÁ, Milena. *Dějiny československé žurnalistiky I.díl: Český periodický tisk do roku 1918*. Praha: Novinář, 1981, s. 71. ISBN neuvedeno.

národního...“⁸³ Jakým způsobem Tyl prostřednictvím *Květu* „probouzel národního ducha“ a jakou podobu vlastně tomuto listu vdechl? Těmto a dalším tématům se věnujeme v následující kapitole.

⁸³ MALÝ, Jakub. *Naše znovuzrození I*. Praha: J. Otto 1880, s. 36 – 37. ISBN neuvedeno.

5. Analýza ročníků *Květu* (1834 - 1836)

5.1. Charakteristika časopisu *Květy* ve 30. letech 19. století

5.1.1. Nový název „starého“ časopisu

Proměnu týdeníku v průběhu uplynulých ročníků charakterizuje hned několik faktorů, na které se šéfredaktor zaměřil. Některé změny byly viditelné na mnoha místech již od prvního ročníku. Jednu z provedených změn představoval nový název, nicméně předchozí Tylova obsahová koncepce z týdeníku *Jindy a nyní* zůstávala základním kamenem *Květu*. Proměněné programové zaměření časopisu, kterému se věnujeme v další kapitole „Tylova redakce (1834 - 1836)“, se s novým titulem listu více slučovalo. Název časopisu *Jindy a nyní*, jenž odkazoval k německému vzoru, časopisu *Einst und Jetzt*, o němž jsme se již zmínili v předešlých kapitolách, Tyl po roce jeho redigování společně s vydavatelem Pospíšilem (zřejmě na podnět Palackého) změnil na ryze české jméno, *Květy české*.

Jan Pilát ve svém díle popisoval, že nový název měl zřejmě na svědomí František Palacký, jenž častokrát navštěvoval sklad nakladatele Pospíšila, kde měl uložená čísla *Jindy a nyní*. Při prohlížení posledních výtisků obsahující mnohé umělecké práce českých básníků a spisovatelů prý vyslovil pověstnou větu: „*Aj, toť samé nové k v ě t y na štěpu naší literatury.*“ Tylovi se toto označení zalíbilo, a jak již víme, list tak dostal název *Květy české*.⁸⁴

Časopis pod označením *Květy české* s podtitulem *Listy zábavné pro všeliký stav* byl vydáván na začátku roku 1834 jako nový časopis, proto také první výtisk prvního ročníku *Květu českých* nesl pořadové označení číslo jedna. Po uplynutí jednoho roku se však titul listu zjednodušil jen na *Květy*⁸⁵ s novým podtitulem *Národní zábavník pro Čechy, Moravany a Slováky*.

5.1.2. Vizuální podoba a všeobecná struktura časopisu *Květy*

Vizuální podoba *Květu* se ročník od ročníku proměňovala jen lehce. Hlavička listu zahrnovala především název časopisu, jenž od druhého ročníku kolem dokola obklopoval květinový věnec. Druhý ročník také znovu obnovil pravidelná hesla či citáty významných vlasteneckých osobností umístěvaných pod titulem listu, což byla zavedená praxe již v *Jindy a nyní* za Tylova redigování. Například šestnácté číslo třetího ročníku uváděl citát Č. F.

⁸⁴ Srov. PILÁT, Jan. *Redaktorská činnost Josefa Kajetána Tyla*. Praha: Orbis, 1955, s. 25. ISBN neuvedeno.

⁸⁵ V této práci označujeme pro zjednodušení *Květy české* (v 1. ročníku) i *Květy* (od 2. ročníku) jedním souhrnným názvem *Květy*.

Činoveského: „*Přátelství a láska k vlasti, nebes trůnu ozdoba*“⁸⁶. Titulní strana téměř pravidelně přinášela nějakou báseň, která bývala vytištěna již v latině.

Časopis se tiskl na počátku svého působení především švabachem, druhem gotického zdobného písma, které bylo v 19. století běžně používané. Postupně začali vydavatelé náročnější švabach kombinovat s jednodušší latinkou, až ho nakonec vystřídala úplně. Číslování stránek každého ročníku zvláště probíhalo průběžně, takže poslední čísla v ročníku vždy nesla čísla stránek v řádu až několika set.

5.1.2.1. RUBRIKY

Objevovaly se i nově zavedené rubriky. Oddíl, kde si čtenáři mohli přečíst všelijaké zajímavosti a krátké zprávy ze světa, dostal název „*Zrcadlo časův a ducha lidského*“.

V „*Literární zprávě*“ a „*Českém divadle v Praze*“ se dostávala ke slovu literární a divadelní kritika, o kterých více píšeme v dalších kapitolách věnovaným jednotlivým žánrům, jež *Květy* poskytovaly.

V časopise se od druhého ročníku zavedl sloupek pojmenovaný „*Slovník pověstných jmen*“, jenž obsahoval jednoduché a krátké životopisy slavných a něčím významných osobností z celého světa zařazené podle abecedního pořadí. Životopisné údaje se tak v *Květech* publikovaly o Boccacciovi, Georgu Gordonu Byronovi, Michelangelu Buonarottim či o Petru Brendlovi.

Od třetího ročníku vydávaného v roce 1836 v listu přibyly ke stávajícím rubrikám hned dvě nové. První z nich dostala trefný název „*Denní kronika*“, která zahrnovala různá sdělení z každodenního života. Druhá, „*Připomínky na doby minulé*“, byla koncipovaná jako encyklopedický slovník.

5.1.2.2. PŘÍLOHY

Stránkový rozsah základního týdeníku se zvětšil o dvoustránkovou „*Přílohu*“, která vycházela nepravidelně od devátého čísla prvního ročníku. Její obsah byl různorodý a mnohožánrový. Přílohy prvního ročníku se tak naplňovaly básněmi, občasnými literárními zprávami, životopisnými příspěvky či cestopisnými díly na pokračování. Od „*Přílohy*“ s pořadovým číslem devět prvního ročníku se celé vydání příloh tisklo už jen latinkou.

⁸⁶ ČINOVESKÝ, Č. F. *Květy*. 1836, č. 16. s. 121. ISSN neuvedeno.

Ve druhém ročníku se její periodicita ustálila a „*Příloha ke Květům*“ se tedy přidávala každých čtrnáct dní již v rozšířeném počtu čtyř stran. Její obsahový charakter se začal vymezovat a postupně zaměřovat na funkci převážně literární přílohy. Na jejích stránkách se tiskly nejvíce recenze a zprávy, jež přinášely informace o domácí literární tvorbě, o divadle, vycházejících almanaších, časopisech a naučných knihách. V „*Příloze ke Květům*“ čtenář též občas mohl nacházet články, které se zabývaly slovanskou literaturou.

Někdy sloužila pro dotisk některé z povídek, které se již nevešly do *Květů*, což byl například případ povídky „*Věnceslava*“ Václava Klimenta Klicpery, jejíž poslední část nechali otisknout v celé „*Mimořádné příloze ku Květům českým*“ s číslem jedenáct.

Pravidelně se na stránkách *Květů* objevovaly různé poznámky pod čarou, nejčastěji od redaktora Tyla. Někdy přibýlo oznámení či návštějí různorodého charakteru. Ve třetím ročníku se do některých čísel začaly přidávat i básnické hádanky, jež byly kdysi pravidelným přínosem v listech *Jindy a nyní* za redakce Jana Hýbla.

5.2. Tylova redakce v časopisu *Květy* (1834 - 1836)

Počátky a zásadní publikační činnosti *Květů* jsou bezkonkurenčně spojeny s osobou Josefa Kajetána Tyla. Do podvědomí lidí se zařadil jako vlastenecký dramatik, prozaista a také se autoři různých publikací nezapomínají často zmiňovat ani o jeho dočasném kočovném životě coby „potulného“ herce.

Ve třicátých letech patřil Tyl k nejznámějším osobnostem národního společenství. Organizoval řadu bálů, byl iniciátorem několika besed a stal se neoficiálním ředitelem českých představení ve Stavovském divadle.⁸⁷ Znalost přehledu o české společnosti mu tudíž také pomáhala k lepšímu redigování časopisů. Tylova osobnost, jeho ideály a představy o lidské a vlastenecké společnosti, se odrážela v *Květech*.

Asi jako většina začínajících periodik, ani *Květy* neměly zpočátku mnoho přispěvovatelů. Ve skutečnosti téměř všechny příspěvky v prvních ročnících obstarával sám Tyl (stejně i za jeho působení v *Jindy a nyní*) a práce měl opravdu spoustu. Pod vlastními příspěvky jako jejich pravý autor podepsán nebýval. Aby se jeho jméno neobjevovalo v časopise tolikrát, v některých případech používal pseudonym Týl Horník či jen T. H. (jenž jich využíval už v předchozím *Jindy a nyní*). Podle spisovatele Jana Jakubce se též podepisoval jako J. Horník

⁸⁷ Srov. BERÁNKOVÁ, Milena. *J. K. Tyl v Květech*. In: *Dějiny československé žurnalistiky I. díl: Český periodický tisk do roku 1918*. Praha: Novinář, 1981, s. 76. ISBN neuvedeno.

nebo využíval zašifrované iniciály J. H.⁸⁸ Mnoho jeho příspěvků také zůstalo bez přiznaného autorství.

Tyl se především zaměřoval na historické povídky, jejichž je u nás průkopníkem. Sám potom přinášel zprávy do již zmíněných rubrik „*Zrcadlo časův a ducha lidského*“ nebo později do tzv. „*Denní kroniky*“, ve které si čtenáři mohli přečíst různé zajímavosti ze světa, jenž redaktor získával ze zahraničních časopisů. Rovněž dohlížel na úpravy příspěvků svých autorů a dopisovatelů a vedle toho měl na starosti i korektury.⁸⁹

Kromě těžkých začátků ve znamení téměř žádných spolupracovníků na tom *Květy* nebyly dobře ani finančně, o čemž svědčí i Tylova častá korespondence s nakladatelem Pospíšilem ohledně žádostí o finanční pomoc. V dopise z 8. října roku 1836 Pospíšilovi napsal: „*Jiného pramene nyní nemám, z něhož bych nabyl, co žádá denní potřeba. – Čili byste mi vskutku ani 6 zl. za arch dáti nemohli, kdybyste vydání sami převzítí chtěli, jakož jsme o tom již jednou chvíli mluvili – já pak na 4 zl. spustiti se nemohl?*“⁹⁰

Tylův plat v poměru k jeho pracovnímu úsilí, které celé vynakládal pro chod *Květů*, nebyl dostatečně hodnotně vyrovnaný. Přestože ho v redakci přes čtyři roky držela spíše touha a zalíbení v novinářském povolání, pokračující neshody s J. H. Pospíšilem vyvrcholily roku 1836 (jak je již patrné také z výše uvedeného úryvku dopisu), kdy Tyl z redakce *Květů* odešel.⁹¹

Z počátku neměl časopis žádnou redakci. K provizornímu redigování Tylovi musela stačit jeho ložnice v kasárnách, kde sloužil jako vojenský úředník. Až později si mohli dovolit opravdovou redakci, jenž ve čtyřicátých letech sídlila v Nových alejích, což je dnes na Národní třídě čp. 116.⁹²

Postupně se však i okruh příspěvů dostatečně rozšířil a do týdeníku psali taktéž autoři, jejichž díla jsou známá ještě dnes a jenž si svou kariéru vybudovali přímo v *Květech*.

5.2.1. Příspěvatelé

Mnoho předních českých spisovatelů a básníků v *Květech* uveřejňovali své literární počiny, pro některé dokonce list otevíral možnost uveřejnit zde své prvotiny a dostat se tak do

⁸⁸ Srov. JAKUBEC, Jan. *Josef Kajetán Tyl*. In: J. Jakubec: *Dějiny literatury české II.: Od osvícenství po družinu Máje*. Praha: Nákladem Jana Laichtera, 1934, s. 707. ISBN neuvedeno.

⁸⁹ Srov. BERÁNKOVÁ, Milena. *J. K. Tyl v Květech*. In: *Dějiny československé žurnalistiky I.díl: Český periodický tisk do roku 1918*. Praha: Novinář, 1981, s. 76. ISBN neuvedeno.

⁹⁰ TYL, Josef Kajetán. *Paralipomena : Korespondence*. Praha: Odeon, 1989, s. 257. ISBN 80-207-0059-5.

⁹¹ Srov. PILÁT, Jan. *Redaktorská činnost Josefa Kajetána Tyla*. Praha: Orbis, 1955, s. 26. ISBN neuvedeno.

⁹² Srov. BERÁNKOVÁ, Milena. *J. K. Tyl v Květech*. In: *Dějiny československé žurnalistiky I.díl: Český periodický tisk do roku 1918*. Praha: Novinář, 1981, s. 76. ISBN neuvedeno.

podvědomí čtenářské obce. Prostor tak získala starší, ale i střední i nejmladší generace. Ze starších významných autorů to byli například František Ladislav Hek, Václav Hanka, Antonín Marek, Vojtěch Nejedlý nebo Jan Erazim Vocel. Z Tylových součastníků se na *Květech* podílel Jan Pravoslav Koubek, Josef Jaroslav Langer, Václav Jaromír Pícek, František Josef Rubeš či Karel Sabina. Mladou generaci literárních umělců potom reprezentoval Karel Hynek Mácha, Karel Jaromír Erben, Václav Filípek a mnoho dalších, kterým se Tyl stal jakýmsi učitelem i rádcem.

Bylo pozoruhodné, že Tyl náborů příspěvovatelů prováděl přímo v týdeníku. Spisovatele, popularizátory a významné národní pracovníky, kteří již publikovali v jiných časopisech, získával jejich přímým veřejným oslovením v časopise. Uctivě a s taktem, v článku „*Drahým vlastencům*“, z počátku vysvětloval, o jakých tématech bylo potřeba psát, a potom přímo dodával jména autorů, kteří by se takových článků mohli zhostit a do *Květů* přispívat. Není pochyb, že jeho výzva dosáhla požadovaného úspěchu. V dalším čísle se již objevila některá „požadovaná“ pojednání.

5.2.2. Odběratelé

Za času *Jindy a nyní*, než ho Tyl vzal do svých schopných rukou, se list držel ve světě periodik téměř na vlásku. Jeho oblíbenost u odběratelů upadala tolik, až musel být na rok pozastaven. Na rozdíl od *Květů*, jež si od svého vzniku postupně získávaly stále více a více spotřebitelů.⁹³ Musíme si však uvědomit, že čtenářů bylo o mnoho více. Ve třicátých letech devatenáctého století ještě lidé ve městech nebyli na pravidelný odběr novin příliš zvyklí, natož ve vesnicích. Proto noviny a časopisy kolovaly z ruky do ruky, předčítaly se nahlas pro široké okruhy posluchačů. Počet skutečných čtenářů tedy samozřejmě převyšoval počet předplatitelů.

O počtu odběratelů časopisu *Květy* se můžeme dozvědět z korespondence Jana Pospíšila, jenž v únoru 1842 o tom psal Buriánovi. Vše zaznamenal ve svém díle Jan Pilát. Na rozdíl od prvního roku svého vycházení, kdy měly *Květy* 300 odběratelů, se po osmi letech počet odběratelů zvýšil až třikrát.⁹⁴ Z toho vyplývá, že list si úspěšně získával stále větší počet příznivců každým rokem v řádu desítek až stovek.

⁹³ Srov. BERÁNKOVÁ, Milena. *J. K. Tyl v Květech*. In: *Dějiny československé žurnalistiky I.díl: Český periodický tisk do roku 1918*. Praha: Novinář, 1981, s. 75. ISBN neuvedeno.

⁹⁴ Srov. PILÁT, Jan. *Redaktorská činnost Josefa Kajetána Tyla*. Praha: Orbis, 1955, s. 71. ISBN neuvedeno.

Pro jaké čtenáře byl však list připravován? Cílem *Květu* měli být odběratelé z nejrůznějších širokých vrstev čtenářů. Podle toho byl také koncipován literární program časopisu.

5.2.3. Literární program časopisu

Podle Týla měly *Květy* plnit hned dvojí funkci. Jejich předním úkolem bylo tlumočení potřeb české společnosti, jež se nově formulovala v rámci národního obrození. Další poslání periodika představovalo působení na čtenáře, hlavně na čtenáře z lidových vrstev, které si chtělo získat a prostřednictvím časopisu ho připravovat „pro vyšší společenské a národní úkoly“. Určitým způsobem si ho *Květy* chtěli i vychovat.⁹⁵

Aby se tyto funkce staly skutečností, Tyl chtěl tisknout jen ta nejlepší díla českých autorů. V časopise tak velkou váhu přisuzoval právě literatuře, především kladl důraz na původnost tvorby. Česká beletrie se tedy stala hlavním těžištěm a nejdůležitější částí obsahu listu. Aby mohl skrze *Květy* působit na odběratele a uskutečňovat i výchovnou osvětou, snažil se do časopisu zařazovat také články vědeckého žánru, jež na jednotlivé obory nahlížely z popularizačního hlediska. Sám Tyl se ujal takovýchto příspěvků nejvíce z oblasti historie, kdy ve svých povídkách rozšiřoval povědomí o obdobích českých dějin.

Záměrem listu bylo, aby se na rozdíl od dosavadního stavu zlepšila úroveň českého jazyka, různé druhy literární techniky, a aby se zároveň zvětšil umělecký rozhled. „Náplň listu však tedy sloužila i k zábavě a výchově čtenářů, která je uváděla do neustálého kontaktu s problematikou národního zápasu.“⁹⁶

Programové zaměření časopisu Tyl naznačil již ve své básni uveřejněné hned v prvním čísle prvního ročníku *Květu* jednoduše nazvané „*Květy české*“. Na podobný způsob při loučení se s posledním číslem *Jindy a nyní* roku 1833 složil báseň „*Jindy a nyní*.“ Avšak naproti tomu báseň „*Květy české*“ o šestnácti slokách (od Týla Horníka) zabírající celou titulní stranu otevírala a představovala staro - nový časopis čtenářskému publiku. Tyl zde apeloval na to, aby se lidé moc nezaobírali cizinou, když doma na ně čeká mimo jiné velká role – nezapomenout pečovat společně (ať jde o Slováka, Čecha či Moravana) o svůj národ. Tím jen více podtrhoval zaměření *Květu* na původní domácí tvorbu. Popisoval dosavadní

⁹⁵ Srov. BERÁNKOVÁ, Milena. *J. K. Tyl v Květech*. In: *Dějiny československé žurnalistiky I.díl: Český periodický tisk do roku 1918*. Praha: Novinář, 1981, s. 75. ISBN neuvedeno.

⁹⁶ Srov. OTRUBA, Mojmír a Miroslav KAČER. *Tvůrčí cesta Josefa Kajetána Týla*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961, s. 45. ISBN neuvedeno.

situaci, v jakém stavu se nacházela česká literární scéna hlavně vzhledem k dřívějšímu postavení utlačovaného českého jazyka, a zároveň utvrzoval čtenáře v lepší budoucnost, jež společnou pílí nastane:

„Jedent' jazyk naše srdce pojí,
ač už drahně tonul v cizotě, –
hled'mež, at' se v trupel nerozdvojí!“⁹⁷

Tentokrát využil schéma obkročného rýmu (*a b b a*) ve čtyřverších a podobné skladby se držel i v trojverších (*a b a*). Strukturu básně charakterizovalo využití formy sonetu. Čtrnáct veršů autor rozdělil celkem do čtyř bloků.

5.2.4. Žánrový obsah *Květů*

Květy se též vyznačovaly tématicky pestrou škálou žánrů. Od životopisů významných osobností („*Životopis Josefa Slavíka*“), různých poučení a výkladů („*Etna*“, „*Stenografie, Těsno – čili Rychlopis*“) až přes občasné listy z Moravy i ze Slovenska. *Květy* nepravidelně přinášely informace o polské literatuře, dokonce v listu autoři otiskli poprvé v českém překladu Mickiewiczovu „*Ódu na mladost*“.⁹⁸

Na dalších stránkách se tedy zaměřujeme na jednotlivé žánry v různých ročnících, které se v týdeníku ve třicátých letech vyskytovaly. Obsahovou mnohožánrovost *Květů* měl na svědomí samozřejmě šéfredaktor Josef Kajetán Tyl. „Měl stručný přehled o tom, co bylo zrovna oblíbené u publika v německých a rakouských periodik a sám se vyjadřoval všemi literárními druhy.“⁹⁹

Tyl tak národní literaturu prosazoval ve většině literárních druzích. Aby však články vyhovovaly nejvíce lidovým čtenářům, do popředí stavěl hlavně prózu.¹⁰⁰

5.2.4.1. PRÓZA

Ve třicátých letech próza ovlivněná národním hnutím se nejvíce zaměřovala na aktuální témata, na postavení člověka ve společnosti a jeho vztah k vlasti. Díla byla určena pro širokou čtenářskou obec.

⁹⁷ TYL, J. K. *Květy české. Květy české*. 1834, č. 1, s. 1. ISSN neuvedeno.

⁹⁸ Srov. OSVALD, Václav. *Novinář Josef Kajetán Tyl*. Praha: Novinář, 1972, s. 34. ISBN neuvedeno.

⁹⁹ Srov. OTRUBA, Mojmír. Časopis jako dialog. In: J. K. Tyl: *Národní zábavník: Publicistika 1833 – 1845*. Praha: Odeon, 1981. s. 803. ISBN neuvedeno.

¹⁰⁰ Srov. OTRUBA, Mojmír a Miroslav KAČER. *Tvůrčí cesta Josefa Kajetána Tyla*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961, s. 53. ISBN neuvedeno.

Spisovatelé projevovali zájem o současný život, jenž se snažili popisovat tak, aby se co nejvíce přiblížili k realitě s ohledem na prožívanou skutečnost prostého obyvatelstva (tzv. třetího stavu). Zvláště Tylova díla s vlasteneckým posláním a záměrem formovat národní uvědomění dávala vyniknout postavám služek, tovaryšů a nejrůznějším chudinám. Logika děje a psychologie postav se tak podřizovala tendenčním záměrům. Podle Vladimíra Štěpánka byly konkrétně Tylovy vlastenecké prózy projevem základní národní a morální myšlenky. Tyto dvě složky podle něj Tyl uváděl do vzájemných vztahů, kdy morální tendence koexistuje společně s národní uvědomělostí. Vlastenectví pojímal jako určitou ctnost. Již typický znak literatury z 18. století představovala próza s výrazně výchovným, účelovým a tendenčním charakterem, jejíž vedoucím dobovým žánrem byl román a povídka.¹⁰¹

Konkrétně Tylova beletristická tvorba byla charakteristická svou výraznou jednostranností, výchovnými tendencemi a praktickým účelem. Zobrazovala nedostatky lidské společnosti a zdůrazňovala nutnost tvořit národní společnost.¹⁰² Ovšem prostřednictvím prózy, literárního projevu, Tyl také dával najevo své literárně ztvárněné myšlenky.

Květy také následovaly a podporovaly rozmáhající popularitu povídek, které na svých stránkách pravidelně otiskovaly. Těmto i jiným tématům, žánrům a hrdinům se věnovali též přispěvatelé *Květů*.

5.2.4.1.1. POVÍDKY

Povídkový žánr *Květům* vévodil, ať už byla tvorba původní či v menším počtu přeložená. Nejvíce se v číslech časopisu objevovaly povídky historického charakteru. Hlavně Tyl chápal minulost jako složku, kterou je možné znovu probouzet, formovat a neustále inovovat.¹⁰³ Jedno z jeho snažení právě představovalo popularizování české historie i prostřednictvím historických povídek. V dílech nešlo o přesná historická fakta či jen o pouhé zachycení historie, ale o připomenutí důležitých částí z národní minulosti a tím lid (co nejvíce vrstev společnosti) jednoduchou formou přesvědčit a pozvednout pro vlastenecké hnutí.

Několik údajů z historie mu sloužily spíše jen k okrajovému vykreslení dobové kulisy. Opravdový historický charakter místa či času vykresloval Tyl jen minimálně. Jaroslav Vlček

¹⁰¹ Srov. ŠTĚPÁNEK, Vladimír. *Z dějin obrozenské literatury*. Praha: Československý spisovatel, 1988. s. 138 - 141. ISBN neuvedeno.

¹⁰² Srov. ŠTĚPÁNEK, Vladimír. Typologie Tylovy prózy. Historický typ Tylovy osobnosti. In: ČERNÝ, František et al. *Monology o Josefu Kajetánu Tylovi*. Praha: Univerzita Karlova, 1993. s. 59. ISBN 80-7066-733-8.

¹⁰³ Srov. LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2. doplněné vydání. Praha: NLN, 2008, s. 220. ISBN 978-80-7106-938-8.

však jeho historickým povídkám na druhou stranu přiznával jistou bujnou obraznost, jenž nikdy neselže s „kvetoucím, hladkým a šťavnatým slohem“.¹⁰⁴

Například J. K. Tyla k historii vedlo především jeho rodné město - Kutná Hora. Tylovy první historické prózy se zaměřovaly na události z dějin Kutné Hory a jejího okolí. Podle Nejedlého se Tyl stal přímo zakladatelem české historické prózy.¹⁰⁵

Karel Hynek Mácha zde uveřejnil již v prvním ročníku časopisu mimo jiných i své dvě známé prózy s romantickou atmosférou ze souboru „*Obrazy ze života mého*“ - „*Marinku*“ a „*Večer na Bezdězu*“, a dále též vyšlo jeho „*Dosloví ke Křivokladu*“ a samotné historické dílo „*Křivoklad*“.

Kromě povídek historických poskytovaly *Květy* též příběhy a novely z tehdejšího současného života městského i venkovského, ze kterých především sálaly vlastenecké tendence. Poklidný venkovský život pro české autory znamenal obraz mravní čistoty nezasazený městskou přetvářkou, nesvorností či povrchností.¹⁰⁶

Povídky ze současnosti převážně ukazovaly obraz českého měšťáctví s dávkou ironie a výsměchu českému maloměšťáctví či upozorňovaly na nedostatky hlavně v oblasti společenského života.¹⁰⁷ Zároveň však šířily národní ctnost, posilovaly věrnost národu i českém jazyku.

Ideální hrdina tedy představoval často mravně čistého vlastence, jenž nesl národní myšlenku, nejčastěji v postavení učitele, matek či otců, dívek, poslušných dětí nebo pracovitých řemeslníků a umělců. Někdy se objevila a dosavadní idylické prostředí narušila postava, která nebyla dokonalým vlastencem, ale většinou v sobě nesla potenciál ke svému napravení.

Tématicky se povídky zaměřovaly nejvíce na milostné zápletky a tím působily na čtenářovu citovou stránku řadou dojmavých scén.

1. ročník (1834)

Jednu z otisknutých rozsáhlejších povídek J. K. Tyla na pokračování s historickým námětem představovala „*Svatba na Sioně*“. Vycházela rozdělená na osmnáct částí od

¹⁰⁴ VLČEK, Jaroslav. *Kapitoly z dějin české literatury*. Praha: Československý spisovatel, 1952. s. 188. ISBN neuvedeno.

¹⁰⁵ Srov. NEJEDLÝ, Zdeněk. *Tyl – Hálek – Jirásek*. Praha: Československý spisovatel, 1950. s. 24. ISBN neuvedeno.

¹⁰⁶ Srov. LNĚNIČKOVÁ, Jitka. *České země v době předbřeznové 1792 – 1848*. Praha: Libri, 1999. s. 334 - 335. ISBN 80-85983-27-3.

¹⁰⁷ Srov. NEJEDLÝ, Zdeněk. *Tyl – Hálek – Jirásek*. Praha: Československý spisovatel, 1950. s. 24. ISBN neuvedeno.

osmnáctého čísla téměř pravidelně v každém následujícím výtisku až do čtyřicátého čísla prvního ročníku *Květů*.

Děj povídky autor zasadil do oblasti „Hory Kutny“ (což představovala dnešní Kutnou Horu, Tylovo rodné město) s přesnou datací doby - do roku 1436. V celkem třinácti kapitolách popisoval krátký úsek ze života husitského tábority Jana Roháče z Dubé¹⁰⁸.

Do příběhu čtenáře vtáhl v moment, kdy hlídači městské spravedlnosti hlídali oběšené, včetně rytíře Sokolovského. Tělo mrtvého rytíře přijel se svou družinou, domnělými loupežníky, zachránit Jan Roháč, přičemž hlídače do jednoho pobili a posledního z nich, syna váženého mincmistra Janovského, zajali. Tímto činem si Roháč, jenž si poblíž Kutné Hory nechal postavit hrad Sion, ještě více zneprátelil městskou protihusitskou radu. Jan Roháč vše podnikal kvůli Ludmile Sokolovské, jejíž bratr byl zároveň Roháčův přítel, a do které se zamiloval. Přestože byla Ludmila zamilovaná do uvězněného nepřítele Janovského, souhlasila se sňatkem, pod podmínkou „vyššího cíle“: „*Budiž tobě milost slečny Sokolovské odplatou boje tvého pro víru a vlast. Vložím ruku svoji před oltářem ve tvou, ale až vítězné budou povětrím vláti praporence tábořské, a nepřátelé jich poklesnou v prach!*“¹⁰⁹. Děj povídky vyvrcholil, když lstí a zradou pomohl Roháčův sloužící Vojtěch Ludmile a Janovskému k útěku z hradu, aby našli ochranu za branou města. Ironií zůstalo (vzhledem k názvu povídky), že se nakonec žádná svatba na Sionu nekonala.

Přestože to nebyla Ludmilina vůle, Roháčovi se nakonec přislíbila pod tlakem, aby zachránila milého. Roháčův chystaný boj naproti tomu neměl být pro jeho víru a vlast, ale k útoku ho hnaly neopětované city k Ludmile. Z povídky tak vyznívalo, že vlastní nezaslepená volba, nenásilná cesta by vyplodila více než naopak. Hrdinové jednali na základě svých citů, jenž poté ovlivňovaly jejich chování.

Do příběhu autor vložil i vzpomínání Krvoje, zbrojnoše na Sionském hradě, který svému vnukovi selskému pacholíkovu Vojtěchovi vyprávěl, jak s Roháčem a společně s dalšími bojovníky, rytíři i s pastevcí dohromady, bok po boku úspěšně bojovali. Potom si šel každý vlastní cestou a moc dobře se jim nevedlo, znovu toužil po opětovném setkání. Autor tak mohl tímto způsobem čtenářům připomenout vlasteneckou tendenci, že v jednotě je síla, když národ drží při sobě a neopouští se.

¹⁰⁸ Jan Roháč z Dubé (1380 - 09.09.1437), tábořský a čáslavský hejtmán se proslavil hlavně během husitských válek, v bitvách bojoval po boku Jana Žižky. Ze svého hradu Sionu vedl záškodnickou válku proti Zikmundovi. Jan byl stíhán jako „zemský škůdce“ a nakonec ho popravili na Staroměstské radnici. (In: Jan Roháč z Dubé. *Husitství.cz* [online]. © 1998-2012 [cit. 2012-05-28]. Dostupné z: <http://www.husitství.cz/ro31.php>)

¹⁰⁹ TYL, Josef Kajetán. Svatba na Sioně. *Květy české*. 1834, č. 28, s. 228. ISSN neuvedeno.

Tylova „*Svatba na Sioně*“ měla zřejmě zaktualizovat historický základ, jenž měl posloužit jako příklad pro současné čtenáře, což bylo také jasně vidět u většiny Tylových povídek historických.

Okem vševědoucího vypravěče se zaměřoval na myšlenky i jednání jednotlivých postav. Hojně využíval několikanásobná přídavná jména i metafory (hnal se letem orlovým). Z pohledu jazykové stránky povídky autor upřednostňoval hovorovou mluvu (což bylo pro Tylovu tvorbu příznačné, aby se tak více přiblížil lidovým čtenářům), knižní výrazy (hledět, arci), samozřejmě historismy (zbrojnoš), archaismy (sesle) a místy sáhl i po obecné češtině (bodejž).

Mezi další díla uveřejněná v *Květech* se stejným charakterem bychom mohli jmenovat povídky s názvem „*Věnceslava*“ z ruky V. K. Klicpery či „*Knihař vlastenec*“, „*Slečna Lichnická*“ od Tyla.

2. ročník (1835)

Příkladem pro povídku s námětem ze současnosti publikovanou v *Květech* mohla být i „*Angelina*“. Povídka vycházela na šest pokračování od šestačtyřicátého do dvaapadesátého čísla též z pera J. K. Tyla. Zábavně a především citově pojatý příběh na počátku popisoval přátelství šťastně ženatého hraběte Sokolovského s ovdovělou baronkou Angelinou Polesknou, ze kterého se vyvinul milostný cit. Když manželka Sokolovského náhle zemřela, zasnoubil se s Angelinou. Později se však Angelina nešťastně zamilovala do již ženatého Dolinského. Svízelná situace vyvrcholila překvapivým zatčením Angeliny a jejím soudem. Závěr povídky představoval výpověď Angeliny, ve kterém se doznávala z otravy Poleskného i manželky Sokolovského, aby tak došla ke svým cílům.

Angeličiny nekontrolované city ovládaly její hrůzné činy, což taktéž popisovala v neodeslaném dopise Dolinskému: „*Praví se, že člověk pánem svých činů jest. A kdež jesti ta svoboda — kde? Co řídívá skutky člověka? — Není-li to cit? a nezachvacuje-li nás cit bezděky?*“¹¹⁰ Zde se také určitým způsobem obhajovala a nechala se ovládat svým city, kvůli kterým překročila morální hranice, aby se z ní stala travička - vražedkyně. „Povídka tak byla charakterizovaná jako konvenčně osnovaný příběh zločinné vášně.“¹¹¹ Angelina prosazovala jen své individuální přání a neohlížela se na společenské následky. „Autor tak ukazoval

¹¹⁰ TYL, Josef Kajetán. *Angelina. Květy*. 1835, č. 50, s. 491. ISSN neuvedeno.

¹¹¹ VODIČKA, Felix et al. *Dějiny české literatury II: Literatura národního obrození*. Praha: ČSAV, 1960, s. 412. ISBN neuvedeno.

individualismus, jenž porušoval vztah jedince k okolí, což podle něj byl jeden z dalších dobových problémů.¹¹²

Do povídky Tyl též vložil formu dopisu či zápisku, který u něj byl velmi oblíbený jako prostředek k bližšímu vnitřnímu poznání postav. Vševědoucí vypravěč v er – formě pohlížel na hlavní postavy objektivně.

Další povídkou ze současného života 19. století byli například Tylovi „*Komedianti*“ publikovaní v prvních šesti číslech *Květů*, nebo také výborným příkladem by mohli být i „*Dobrodruzi*“, které jsme již rozebrali v kapitole, jež se věnovala působení Tyla v redakci *Jindy a nyní*. Tyl však ve větší míře tvořil vlastenecké povídky ze současnosti nejvíce až ve 40. letech 19. století (*Láska vlastenky*/1842/, *Láska vlastencova* /1844/ či *Poslední Čech* /1844/).¹¹³

5.2.4.1.2. POHÁDKY, BÁCHORKY

Báchorka či pohádka představuje hrdiny v přirozeném prostředí, většinou vesnic (v následujících ukázkách v knížectví) a jejich hrdinové často podnikají důležitou cestu ke svému napravení či vysvobození. K vyřešení zápletky zpravidla pomáhají nadpřirozené bytosti (víly, čarodějové, polednice) nebo kouzelné předměty (čarovné prsteny, flétny). V pozadí příběhu báchorek, kterým se v *Květech* věnoval hlavně Josef Kajetán Tyl, se často řešily i soudobé problémy dané společností. Hlavní funkcí tohoto žánru však taktéž bylo poskytnout čtenářům prostou a zábavnou lidovou četbu.

Podle Zdeňka Nejedlého se v Tylových báchorkách vyskytovaly i prvky realismu propojené s nadpřirozenem, což v tomto žánru dokonce přímo vrcholí. Neopomínal však vyzdvihnout jeho nejúspěšnější a nejznámější báchorku dramatickou, „*Strakonický dudák aneb Hody divých žen*“ ze čtyřicátých let.¹¹⁴

1. ročník (1834)

První ročník *Květů* od čísla jednatřicátého až do čísla třiatřicátého přinášel na tři pokračování „*Báchorku o svévolné dcerušce*“. BÁCHORKA J. K. TYLA SVOU POZORNOST OBRÁTILA NA KNÍŽECTVÍ LIDUMILOVO, JEMUŽ ZEMŘELA MANŽELKA A ZŮSTAL NA SVOU DČERU SVATOSLÁVKU SÁM.

¹¹² Srov. OTRUBA, Mojmir a MIROSLAV KAČER. *Tvůrčí cesta Josefa Kajetána Tyla*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961, s. 96. ISBN neuvedeno.

¹¹³ Srov. LNĚNIČKOVÁ, Jitka. *České země v době předbřeznové 1792 – 1848*. Praha: Libri, 1999, s. 334. ISBN 80-85983-27-3.

¹¹⁴ Srov. NEJEDLÝ, Zdeněk. *Tyl – Hálek – Jirásek*. Praha: Československý spisovatel, 1950, s. 31. ISBN neuvedeno.

Kníže pro péči o svou dceru ztratil zájem o lid, který skomíral. Panovačná dívka viděla sobecky jen sebe, ženichy využívala a poté odháněla do doby, kdy ji moravský kníže vládnoucí nadpřirozenou mocí daroval kouzelné zrcadlo, kvůli kterému se zamilovala do svého obrazu. Její vlastní svéhlavost a slepá láska jejího otce dovedla oba ke zhoubě. Zemřeli v cizí zemi, sešli a osamocení.

Již jméno knížete – Lidumil – čtenáři symbolizovalo, že kníže miloval svůj lid, staral se o něj do chvíle, než se mu narodila dcera, potom se jeho jméno změnilo spíše v ironii. Osoba subjektivního vypravěče dávala v díle přímo najevo své názory a náklonnost či nelibost k postavám: „*Já bych byl nechtěl býti Svatoslávčinyým ženichem.*“¹¹⁵ Prostřednictvím díla, postavou vypravěče též autor apeloval na rodiče a jejich potomky, na jejich správnou výchovu. „*Ach nešťastní tatíčkové, jenžto slepě a přílišně milujete dítek svých! Slepá láska splítá železný bič na rodiče i na dítky a oboje posléze zažene v časný hrob; ale moudrá láska vystavuje rodičům i dítkám bránu k blahoslavení.*“¹¹⁶ Skrze vložených úvahových myšlenek sděloval a ukazoval výchovné tendence a přitom předpovídal tragický osud hlavních postav báchorky.

3. ročník (1836)

Na stránkách třetího a čtvrtého čísla vyšla (na dvě pokračování) Tylova „*Báchorka o vodní růži*“. Dějovou linii autor zaměřil na knížete Božepora, jehož sestru Milavu zlý čaroděj zaklel ve vodní růži, protože ho nechtěla pojmout za muže. Kníže podnikl cestu přes tři knížectví, aby sestru zachránil, přitom však musel opustit svůj národ, kterému slíbil, že se za dvě zimy vrátí, vyzval ho, aby na něj počkal. Na výpravě ho několikrát lákali, aby setrval s lidmi, jež zachránil, ale kníže zůstal věrný své sestře i svému národu. Za svou vytrvalost a oddanost byl odměněn záchranou Milavy a získáním nevěsty, která se proměnila ze stařeny, která mu po celou dobu pomáhala. Dílo skrývalo známou myšlenku, aby lidé i přes překážky zůstali věrni svému národu a svému cíli, a nenechali se zlákat cizími kraji (knížectvími).

5.2.4.2. POEZIE

Ve třicátých letech a později i v letech čtyřicátých se objevoval v poezii lyrický sentiment, což bylo vidět i na stránkách *Květu*. Básníky ovládala platonická touha po milované ženě a

¹¹⁵ TYL, Josef Kajetán. *Báchorka o svévolné dcerušce. Květy české*. 1834, č. 31, s. 252. ISSN neuvedeno.

¹¹⁶ Tamtéž.

zároveň se snažili o spojení milostného a vlasteneckého projevování citů, prostředí měšťanských vrstev nebo idylické přírody.¹¹⁷

5.2.4.2.1. BÁSNĚ

V listu se uveřejňovaly hojně jak básně lyrické, tak i v menším počtu básně s epickým charakterem. Karel Jaromír Erbenovi v *Květech* otiskly jeho první baladu „*Smolný var*“. Ovšem jedním z neaktivnějších básníků byl Karel Sabina, zejména po smrti K. H. Máchy.

Dalším typem poezie byly básně humorné a satirické, na které se nejvíce zaměřoval hravými verši Boleslav Jablonský (vlastním jménem Karel Eugen Tupý¹¹⁸). Do oblasti poezie přispíval i František Jaromír Rubeš, mezi jehož prvními uveřejněnými humoristickými verši patřila například „*Šňupka*“.

1. ročník (1834)

K. J. Erbenovi ve dvanáctém čísle časopisu otiskli na poslední straně listu baladu „*Smolný var*“. V díle celkově o čtyřech slokách Erben používal oblíbené schéma střídavého rýmu (a b a b). Epická balada popisovala neštěstí, kdy dítě spadlo do kotle, ve kterém jeho matka vařila smůlu. V poslední sloce bédování matky čtenáři již prozrazovalo, co se stalo, nicméně konečný rým dodal dějové gradaci ještě hrůzostrašnější podtón, když ubohá žena vytáhla jen dětské kosti.

Šlo zřejmě o nehodu, jak již dvojnásobný název napovídal. Pojmenování balady totiž na první pohled vypovídalo o prostém faktu, že matka vařila smůlu, avšak zároveň v podtextu předznamenával nešťastnou smrt dítěte ve smůle. V básni nebyl uveden žádný viník na rozdíl například v Erbenově básnickém souboru balad a romancí, v *Kytici*, ve které jsou díla propojená tématem viny a trestu.

2. ročník (1835)

Rubešova veršovaná skladba se zajímavým názvem „*Šňupka*“ vyšla ve dvaadvacátém čísle s určujícím podtitulkem umístěným v závorce: „*K deklamaci*“. Dílo, podle Rubeše tedy určené k hlasitému přednesu, bylo koncipované podle schématu sdruženého rýmu (*a a b b*). Autorův talent k humorné poezii se projevoval, jak zde bylo vidět, už v jeho začátečnické

¹¹⁷ Srov. LNĚNIČKOVÁ, Jitka. *České země v době předbřeznové 1792 – 1848*. Praha: Libri, 1999. s. 335. ISBN 80-85983-27-3.

¹¹⁸ Srov. VOPRAVIL, Jaroslav. *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973. s.138. ISBN neuvedeno.

tvorbě. V básni přemýšlel nad účelností nosu, hlavně co přináší šňupání tabáku. Lehkou rukou vyjadřoval myšlenku, že každý člověk má nějaký nešvar. Přestože si byl vědom spoustu odsuzování, ke šňupání s radostí vybízel i ty, co nejsou „šňupáckého řádu“¹¹⁹.

5.2.4.2.2. ELEGIE

Tklivé básně na smrt významné osobnosti *Květy* otiskovaly pravidelně. Kromě několika elegií na smrt Karla Hynka Máchu se objevily i věnované Josefu Jungmannovi („*Na smrt nezapomenutelného p.J. Jungmanna*“), J. V. Kamarýtovi („*Na hrobě Josefa Vl. Kamarýta...*“) či Janu Nejedlému („*Památce mého milého strýce Jana Nejedlého...*“ od F. J. Rubeše).

3. ročník (1836)

Po náhlé smrti mladého básníka Karla Hynka Máchy 6. listopadu 1836 se hned strhla „vlna“ žalozpěvů jeho příznivců. Jeho těžko nahraditelné ztráty na stránkách šestačtyřicátého čísla *Květů* litoval nejprve prostřednictvím Máchova nekrologu nepodepsaný autor. Již v tomto příspěvku, který byl umístěn do rubriky „*Denní kronika*“, se anonymní pisatel přimlouval (přímo až vybízel) za vydávání Máchových spisů: „...veškeré sem tam roztroušené plody sebrati, srovnati a doplniti a takž jménu jeho po všech končinách v přízni Čechoslovanův jeho památku zůstaviti...“¹²⁰ Dále chválil Máchovy příspěvky v *Čechoslavu* i v *Květech*, zvláště pak jeho vydané dílo „*Máj*“, na němž je podle autora nekrologu vidět umělcovo „skvělé nadání básnické“ a zároveň oceňoval jeho přínos v literatuře, ve které by si určitě časem svoji slávu a památku vydobyl sám.

Elegii nazvanou „*Pomněnka na hrobě K. H. Máchy*“ napsal Karel Sabina (pod svým pseudonymem K. Sabinský¹²¹) uveřejněnou přímo na titulní straně též ve šestačtyřicátém čísle listu. Sabina ve veršované elegii, jež vyšla 17. listopadu, používal specifické Máchovy výrazy, slovní spojení či jen samotná slova připomínající slovní zásobu v *Máji*. Některé výrazy byly pro zdůraznění vytištěné kurzívou jako například právě oxymoron „zbortěné harfy tón“. V *Máji* ve třetím zpěvu Mácha tímto na první pohled nespojitelným souslovím popisuje něco, co už není, co už skončilo - život:

„...zbortěné harfy tón, ztrhané strůny zvuk,

¹¹⁹ RUBEŠ F. J. Šňupka. *Květy české*. 1835, č. 22, s. 219. ISSN neuvedeno.

¹²⁰ Denní kronika. *Květy*, 1836, č. 46, s. 367. ISSN neuvedeno.

¹²¹ Srov. VOPRAVIL, Jaroslav. *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973. s. 268. ISBN neuvedeno.

*zašlého věku děj, umřelé hvězdy svit, ...*¹²²

V Sabinově kontextu může zmiňovaný oxymóron vyznívat jako prostředek k popisu konce Máchovy umělecké tvorby zapříčiněný jeho smrtí:

*„Již dozněl poslední zbortěné harfy tón;
co anděl smrti bledý, mrtev jest i on, ...*¹²³

Spojitosť elegie s dílem a výrazivem K. H. Máchy není od Sabiny náhodná, ale dalo by se říci, že úmyslná, aby památka na nadaného básníka zůstala stále živá. Do příspěvku tak zapojil i označení mladého chlapce coby jinocha (zřejmě Máchova osoba, jenž zemřel v mladém jinošském věku) či využíval motivů skleslé hvězdy a „zvadlé růže květ“.

Také o necelý měsíc později se v *Květech* stále po Máchovi truchlilo. Ve osmačtyřicátém čísle, jenž vyšlo 1. prosince, byla na titulní straně uveřejněná elegická báseň začínajícího básníka Františka Ladislava Riegera, „*Na smrt K. H. Máchy*“. Na začátku básně autor spílal krutému osudu, který vzal vlasti „*nejlepšího syna [...] hvězdu nejjasnější nám tu z obzoru*“¹²⁴ a zároveň tak Máchu vychvaloval a jeho osobu vyzdvihoval nad ostatními. V závěru díla se smířil s jeho odchodem s vědomím, že památka na Máchu bude žít dále díky jeho dílům.

Navíc ve pětadvacáté příloze k následujícímu devětačtyřicátému číslu *Květů* připojil svůj „*Zjev života nad mohylou Karla H. Máchy*“ spisovatel Jan Vlček, jenž zde využíval především přírodní motivy. Elegie přinášela myšlenku, že i když odešel „vlastenecký pěvec“, jenž toho mnoho učinil, svou „práci“ vykonává i po smrti.

5.2.4.3. DRAMATA

Časopis přinášel nejčastěji Tylovy dramatické hry původní jako byly například „*Břetislav Švihovský*“, „*Čestmír*“, „*Masopust, Kukátko postavené v davu pražského života*“, ale též se objevovala dramata přeložená.

Inspiraci Tyl nacházel především v německém dramatu, jehož některá díla překládal a ukázky uveřejňoval pro české čtenáře. Z německých autorů překládal nejčastěji hry Raupacha, Nestroye, Klingemanna, Hebbela či Schrödra. Z němčiny též interpretoval některá díla Williama Shakespeara. Kvůli těmto překladům používal řadu pseudonymů jako Antonín Čermák, Josef Novotný, K. Uhlíř, V. Oliva a určitě ještě mnoho dalších.¹²⁵

¹²² MÁCHA, K. H. *Máj*. Praha: F. Šimáček, 1888, s. 44. ISBN nevedeno.

¹²³ SABINSKÝ, K. Pomněnka na hrobě K. H. Máchy. *Květy*. 1836, č. 46, s. 361. ISSN nevedeno.

¹²⁴ RIEGER, F.L. Na smrt K. H. Máchy. *Květy*. 1836, č. 48, s. 377. ISSN nevedeno.

¹²⁵ Srov. JAKUBEC, Jan. *Josef Kajetán Tyl*. In: J. Jakubec: *Dějiny literatury české II.: Od osvícenství po družinu Máje*. Praha: Nákladem Jana Laichtera, 1934, s. 712 – 713. ISBN nevedeno.

Dramata přeložená Tylem neodpovídala přesně originálnímu znění. Když se jednalo o díla z běžného života, místní frašky či veselohry a činohry, o které byl mezi lidmi velký zájem, upravil je a přizpůsobil tak, aby jim čeští čtenáři a posluchači rozuměli. Jeho zásahy byly v některých případech celkem rozsáhlé. Do některých děl dokonce přidával i celé nové scény a epizody, měnil charaktery postav i jejich smýšlení, přetvařoval je tak, aby se hodily do českého městského a vesnického prostředí. Na rozdíl od umělecky cennějších dramát, která překládal do českého jazyka věrně.¹²⁶

1. ročník (1834)

V devětačtyřicátém čísle, jenž vyšlo 4. prosince Tyl otiskl několik úryvků ze své tehdy plánované hry (na 21. prosince 1834 ve Stavovském divadle) „*Fidlovačka aneb žádný hněv a žádná rvačka*“, která pokryla od titulní strany téměř polovinu výtisku. Hra, jak sám Tyl v *Květech* psal, byla jeho prvním pokusem o lokální frašku.

„*Fidlovačka*“ vznikla na základě inspirace z jeho článků, jež podávaly zprávy o různých pražských oslavách a slavnostech,¹²⁷ o kterých psal už v *Jindy a nyní*.

Tyl tak prostřednictvím „*Fidlovačky*“ zavedl čtenáře do reálného pražského prostředí velikonoční poutě ševců, kde se setkali s širokými a rozmanitými vrstvami lidí, které byly realisticky vylíčeny (drvoštěpové, zbohatlá máselnice Mastílková, pan Ondřej). Hra především ukazovala vlasteneckou myšlenku, že prostý a cílevědomý člověk je spolehlivým a správným představitelem české národnosti. Uvedený výňatek z dramatu nás ve čtvrtém výstupu seznamoval s Němcem panem Ondřejem, ke kterému přišli Honza a Jirka na příkaz paní Mastílkové, aby je naučil trochu německy. Ve skutečnosti chlapečci Ondřeje zesměšlili stejně jako německá slovíčka, ze kterých si prostřednictvím „pitvoření“ dělali legraci. Uvedený úryvek byl významný tím, že kritizoval poněmčené měšťanstvo a ukazoval přednosti českého vlasteneckého myšlení.

I všechny ostatní postavy byly celkově rozděleny do dvou skupin určujících jejich vztah k národnímu snažení. Neustále zde probíhal „boj“ češství s nečeštvím. Podle Mojžíra Otruby to znamenalo střetnutí češství uvědomělého s češtvím odrodilým, což také představovalo myšlenkovou osnovu díla.¹²⁸

¹²⁶ Srov. tamtéž.

¹²⁷ Srov. VODIČKA, Felix et al. *Dějiny české literatury II: Literatura národního obrození*. Praha: ČSAV, 1960, s. 405. ISBN neuvedeno.

¹²⁸ Srov. OTRUBA, Mojžíra a Miroslav KAČER. *Tvůrčí cesta Josefa Kajetána Tyla*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961, s. 72. ISBN neuvedeno.

Jednotlivé obrazy se střídaly s vloženými písněmi, ke kterým složil hudbu František Škroub. Přestože v době svého prvního uvedení v divadle úplně propadla, nezapomenutelná píseň starého slepého houslisty „Kde domov můj“, jenž byla uvedena na konci hry, se stala později i velice významnou. „Po staletí se udržela jako píseň národní a po převratu byla přijata za státní hymnu.“¹²⁹ Ovšem konec „Fidlovačky“, vzhledem k tomu, že hra měla být v divadle teprve uvedena, byl čtenářům *Květů* samozřejmě utajen.

2. ročník (1835)

Básnické drama J. K. Tyla „*Čestmír*“ s podtitulkem „Romantická hra ve dvou odděleních“ otiskli v *Květech* 23. dubna v deváté příloze náležící k číslu sedmnáctém. Jan Jakubec se ve svém díle zmiňoval, že ho Tyl napsal za pouhých jedenáct dní, když bylo potřeba narychlo vyplnit něčím číslo. *Čestmír* však obsahoval úctyhodných pět jednání, čímž se ukázala Tylova „jazyková pohotovost“, jeho rychlá práce až spěšnost.¹³⁰ V příloze však vyšla pouze ukázka díla.

Z uveřejněné části dramatické básně (první oddělení – Sláva a láska - což jsou dva pojmy, které se navzájem moc často neslučují, hrdinové mají buď jedno nebo druhé) bylo znatelné, že autor hlavní postavu *Čestmíra* pojal jako hrdinu, jenž se zklamal v lásce. Obracel se tak svými problémy ke starému Klenovi, který mu ukazoval radosti života a vlastenecky mu promlouval do duše, aby se věnoval národu, aby kvůli rozčarování z lásky nezanevřel na svůj lid. I když byl *Čestmír* pouhý pastevec, toužil po slávě, jenž přináší boj za svůj lid. Tyl na díle ukazoval, že i na první pohled obyčejný člověk může mít výjimečné schopnosti a cíle. „*Touha ve skutek se promění – Ve slavný skutek, cíl mé zemské pouti! A pak směle k ní, k té hvězdě spasné, aby ze tmy vzešly doby jasné, aby ruka po pokladě sáhla, po němž duše dlouhá léta prahla.*“¹³¹ Probouzelo se v něm vědomí, že i on má právo na svou slávu a lásku.

Podle „*Dějiny české literatury*“ byly verše v *Čestmírovi* nabitě citovým patosem a jednotlivé obrazy autor vhodně vyladil tak, že dílo patřilo k nadprůměrné tvorbě třicátých let.¹³² Dramatická báseň tak ukazovala i Tylův talent v jeho básnických začátcích. Jeho samostatná básnická tvorba byla však ojedinělá.

Postavu *Čestmíra* čtenářům autor představoval jako typ rozervance, jenž narušil svým individualistickým jednáním zavedená pravidla či dobové konvence a dostal se tak do rozporu

¹²⁹ JAKUBEC, Jan. *Josef Kajetán Tyl*. In: J. Jakubec: *Dějiny literatury české II.: Od osvícenství po družinu Máje*. Praha: Nákladem Jana Laichtera, 1934, s. 714. ISBN neuvedeno.

¹³⁰ Srov. tamtéž, s. 707.

¹³¹ TYL, Josef Kajetán. *Čestmír. Květy*. 1835, č. 17 (9. příloha), s. 172. ISSN neuvedeno.

¹³² Srov. VODIČKA, Felix et al. *Dějiny české literatury II.: Literatura národního obrození*. Praha: ČSAV, 1960. s.402. ISBN neuvedeno.

s potřebami, které náležely národnímu kolektivu.¹³³ S tím souhlasilo i charakteristické jednání Čestmírovo, rozebrané Miloslavem Hýskem, jenž popsal ctižádost hlavního hrdiny jako cestu skrze utrpení, na jejímž konci se změnilo v touhu prospět národu. Motiv povinnosti a touhy českého umělce oslavit svou vlast se vyskytoval i v Tylových dílech „*Pouť českých umělců*“, v „*Lásce básníkův*“ či v „*Rozervanci*“.¹³⁴

Tyl vycházel ze staročeské pověsti, báje, ačkoliv toto téma již dříve zpracoval K. Eg. Ebert, jehož zdramatizovanou verzi viděli návštěvníci pražského divadla v březnu téhož roku a české inteligenci byla postava rytíře Čestmíra známá již z Královédvorského rukopisu.¹³⁵ Avšak přímo pod ukázkou hry v dodatku nazvaném „Návěští“ sám Tyl upozorňoval „velectěné vlastence, jeho přátele a všechny milovníky českého divadla“¹³⁶, že jeho „*Čestmír*“ není žádným překladem Ebertova díla. Dotyčný úryvek, který pocházel ze začátku dramatu, měl posloužit k tomuto „důkazu“ a zároveň tak pod ním mohl připojit oznámení, že se bude provozovat ve Stavovském divadle 3. května 1835.

5.2.4.4. PUBLICISTICKÉ ŽÁNRY

Vzhledem k tomu, že *Květy* rovněž zastupovaly úlohu denního tisku, přičemž si zachovávaly beletristický a vzdělávací ráz, měly též zde publicistické žánry svou zvláštní úlohu. Příspěvatelé zachycovali a reagovali na společenské a kulturní akce, využívali naučné i zpravodajské články. V těchto prvních ročnících se Tyl v člancích tematicky zaměřil hlavně na samotný časopis. Rozebíral jeho uspořádání, programový obsah, příspěvatele i čtenáře (což se již objevovalo v *Jindy a nyní* za jeho vedení).

5.2.4.4.1. CESTOPISY

Na stránkách listu se cestovalo prostřednictvím cestopisů po českých zemích, domácí krajině, kterou autoři zachycovali v jejím dobovém půvabu a kráse. Nejčastěji se cestopisnými příspěvky zabírala některá z příloh ke *Květům*.

Josef Kajetán Tyl se na jejich stránkách často vracel do rodných krajin Kutné Hory, například v příspěvcích „*Procházky po Čechách*“, jež vycházely rozděleny na čtyři části od pětadvacátého do devětadvacátého čísla listu. V článku neskrýval lásku k jeho Kutné Hoře.

¹³³ Srov. Josef Kajetán Tyl. In: *Čeští spisovatelé 19. století: Studijní příručka*. [napsal autorský kolektiv za redakce Mojmir Otruby a Květy Homolové]. Praha: Československý spisovatel, 1971, s. 216. ISBN neuvedeno.

¹³⁴ Srov. HÝSEK, Miloslav. *J. K. Tyl*. Praha: Mánes, 1926, s. 79 - 80. ISBN neuvedeno.

¹³⁵ Srov. JAKUBEC, Jan. *Josef Kajetán Tyl*. In: J. Jakubec: *Dějiny literatury české II.: Od osvícenství po družinu Máje*. Praha: Nákladem Jana Laichtera, 1934, s. 714. ISBN neuvedeno.

¹³⁶ TYL, Josef Kajetán. *Návěští. Květy*. 1835, č. 17 (9. příloha), s. 172. ISSN neuvedeno.

5.2.4.4.2. FEJETONY

2. ročník (1835)

Karel Štorch se ve svém satirickém fejetonu „*Naše časopisectví*“ v osmé příloze ke *Květům* patřící k výtisku patnáctého čísla věnoval různým pojednáním o rozebírání jazyka na všech čtyřech stránkách určených pro přílohu.

Pozornost zaměřil spíše na zbytečné rozpravy o jazyku, jež nic ve výsledku nepřinášely, ukazoval jejich nesmyslnost a směšnost. Zmiňoval, že takové rozpravy s nevědeckým základem se stýkají na hranici se šarlatánstvím. Odsuzoval pouhé hraní si se slovíčky a dával přednost práci, která přinese nějaký užitek.¹³⁷

V úvodu autor sděloval, jak je české časopisectví důležité, k jehož rozšíření přispěl i rozvoj literatury. Ovšem podle něj bylo potřeba, aby časopisy žily především slovem, vytyčily si své meze, aby sloužily k potřebám slovanským, zvláště československým „*vznikajícím všeliteraturám*“¹³⁸.

Ohrožující však byla špatná periodika, která podle Štorcha dokázala hodně uškodit na rozdíl od jednoho jediného dobrého zábavníku, jenž by mohl pro všechny mnoho získat. Bylo by proto nutné, aby se o takové listy příkladně staralo, aby naše časopisectví „*užitečným stromem a ne cizopasnou bylinou v dědičném poli našeho národa bylo*“¹³⁹. Tím dával též najevo, aby lidé svých uměleckých sil neplývali například na překlady a ničemu neprospívající díla.

V následující odstavcích se orientoval na jeho jednotlivá soudobá periodika a jejich stručnou vyhovující či nevyhovující podobu. U *Časopisu českého musea* si všímal jeho rozlehlého zaměření. Obsahoval články z beletristiky i z věd, zvláště jeho příslušnost při Národním museu by měla více pomáhat k hlubšímu zasažení do národního života lidí.

Pokračoval časopisem *Krok*, jehož překvapivě neoznačil za časopis, i když uznával, že obsahoval různé práce spisovatelů, které zde publikoval. Zmiňoval jeho chvályhodný záměr vydávat různé posudky, rozebírající pojednání, co všechno světová literatura nabízela. U *Pražských novin* s přehledem potvrzoval jejich výtečný sloh a aktuálnost zpráv.

Přestože vychvaloval mnohožánrovou píli *České včely*, volal po lepším ucelení podávaných obrazů, nejen výtahy a úryvky, žádal je ucelenější: „*...nám ale jde o více nežli o*

¹³⁷ Srov. PILÁT, Jan. *Redaktorská činnost Josefa Kajetána Tyla*. Praha: Orbis, 1955, s. 51. ISBN neuvedeno.

¹³⁸ ŠTORCH, Karel. *Naše časopisectví. Květy*. 1835, č. 15 (8. příloha). s. 149. ISSN neuvedeno.

¹³⁹ Tamtéž. s. 150.

*několik krásobaryvých tahů, jenž po různu jsouce důležitosti tratí....*¹⁴⁰ Zamýšlel se nad možností, aby nebyla vázána na noviny a vycházela samostatně.

Nenechal si ujít ani pohled na časopis *Květy*, kterým doporučoval, aby se chopily výhody, které přináší národní zábavník společně s odpovědností zachovat si potřebnou úroveň. Přiznal význam jeho přílohy, jež se věnovala (jak jsem již dříve upozorňovali) literárním recenzím, kritikám i zprávám. List *Světovzor* zase přirovnával k „*cizímu kvítku v dějinách našich*“¹⁴¹, který v některých případech přinášel užitečné vědomosti.

Ke konci příspěvku litoval, že se na literární scéně neobjevil žádný kalendář či almanach, který podle něj společnost potřebovala. Ovšem informoval o novém připravovaném kalendáři na Moravě i v Uhrách, kde si ho vzal na starosti pan Féjerpataky. Zamýšlel se nad další českou produkcí, zda bude užitečná činnost pilných překladatelů, jazykovědců či dobrých básníků stačit, protože hlavní překážkou podle něj byl právě nedostatek spolupracujících spisovatelů. Působení časopisů by rozšířil do vícero krajů, aby byly stejně přístupné celému národu. V závěru vyzíval ke všeobecné spolupráci, která by byla ku prospěchu vlasti.

3. ročník (1836)

V časopise Josef Kajetán Tyl publikoval svůj podstatný fejetonově pojatý článek výstižně nazvaný „*Vlastenci*“, jenž vyšel v šestnáctém čísle *Květů*. Příspěvek rozdělil na dvě kapitoly, ve kterých dával do protikladu člověka, jenž se svým zdánlivě vlasteneckým chováním chvástal, dával ho všude na odiv, a osobu, která svým skromným přispěním podporovala vydávání českých knih, aniž by čekala nějakou chválu.

V první části popisoval zklamání z pana Medopila, jenž dělal čest svému jménu, protože se jen koupal v slastné záři, užíval si obdivu a svého předstíraného zájmu o vlastence, o české knihy i o jazyk. Doslova podle jeho jména „pil jen med“. Osoba pana Medopila byla považována kromě jiných ctností i za velmi příkladného vlastence, v čemž se však vypravěč neutvrdil, styděl se používat na veřejnosti český jazyk, dával přednost němčině a vykrucoval se ze slíbené pomoci vdově po českém vlastenci. Vypravěč od něho odcházela rozčarován.

Ve druhé části čtenářům představoval skromného člověka. Jeho jméno neuvedl, jako v případě pana Medopila, jelikož to nebylo potřeba. Mluvila za něj jeho činnost, ne jméno. Vyzdvihoval například jeho příspěvek na vydání české knihy, který poslal anonymně. Tyl zde popisoval pravého vlastence, jenž si takovéto označení opravdu zasloužil. Do této části také

¹⁴⁰ Tamtéž, s. 151.

¹⁴¹ ŠTORCH, Karel. Naše časopisectví. *Květy*. 1835, č. 15 (8. příloha). s. 151. ISSN neuvedeno.

vložil úryvek z Kolárova díla „*Slávy dcera*“, ze znělky 241, jež charakterizovala hlavní pointu Tylova příspěvku: „*Často tichá pastuchova chýžka více pro vlast může dělati než...*“¹⁴²

Uveřejněný článek tak měl dát najevo, že ne každý, kdo se za vlastence považuje, opravdovým vlastencem je. Podle Tylova díla, být vlastenec, není jenom určitá činnost, ale styl života a myšlení.

5.2.4.4.3. KRITIKA

J. K. Tyl byl v podstatě zakladatelem divadelní a průkopníkem literární kritiky u nás. V časopise založil rubriku „*České divadlo v Praze*“, ve které psal o různých stránkách divadla. Svou pozornost zaměřoval nejvíce na herce, hry a jejich překlady. Většinou nebyval spokojený s prací herců, kteří se podle něj nedostatečně připravovali na vystoupení.

Na české divadlo nahlížel i ze širokého pohledu. Uvažoval o vybraných repertoárech. Všechny jeho kritiky divadelních společností vedly k přání, aby se staly váženými národními organizacemi. „Za hlavní příčinu nouze českých divadelních her považoval dosavadní neexistenci pravého českého národního divadla. Kvůli tomu vznikala závislost na německém divadle, omezený počet her za sezónu i například již zmíněná nedokonalost hereckých vystoupení.“¹⁴³

Vzhledem k tomu, že Tyl měl zkušenosti s divadlem jako herec i ředitel divadla ještě před tím, než nastoupil do *Jindy a nyní*, mohl okem odborníka více postihnout problematiku dramatických vystoupení u nás, co české divadelnictví potřebuje, jaké jsou jeho nedostatky, a zaujmout tak svá stanoviska opřená o divadelní praxi.

Ve svých kritikách chtěl pozvednout čest českého divadla a změnit myšlenku herce z pouhého „komedianta“ na čestného a váženého člověka.

Přestože se literární kritice výrazněji věnoval spíše F. L. Čelakovský či J. K. Chmelenský například v *České včele* než Tyl, měla v *Květech* také význačné místo. Pravidelně se objevovala v zavedené rubrice „*Literární zpráva*“, ve které publikovali významní literární kritici své doby jako Karel Sabina, Václav Bolemír Nebeský či František Doucha.

Avšak i Tyl přispíval kromě divadelní kritiky též do oblasti kritiky literární, jak bylo vidět například v jeho „*Pohledech na literaturu nejnovější*“, které vycházely ve třetím ročníku. V jeho recenzích se odběratelé mohli také setkat s postřehy, které prostřednictvím úvah

¹⁴² TYL, Josef Kajetán. *Vlastenci. Květy*. 1836, č. 16. s. 126. ISSN neuvedeno.

¹⁴³ Srov. OTRUBA, Mojmír a Miroslav KAČER. *Tvůrčí cesta Josefa Kajetána Tyla*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961, s. 63 – 64. ISBN neuvedeno.

poukazovaly na tehdejší nelehké postavení českého spisovatele či situaci českého časopisectví a vydávání českých knih.

Tyl považoval pravidelné kritické příspěvky v časopise za určitý způsob cesty, jak ještě více zdokonalit účinek literární tvorby. Rovněž se pokoušel zpestřit kritické příspěvky prostřednictvím netradiční formy, tak vycházely některé kritiky v podobě dopisu či v satirickém duchu.¹⁴⁴

1. ročník (1834)

Divadelním kritikám se nevěnoval jenom J. K. Tyl. Ve dvaadvacátém čísle publikoval list příspěvek od F. J. Rubeše (avšak pod jeho pseudonymem F. J. Čížkovský¹⁴⁵) pojednávající o „*Divadlu v Kolíně*“. V podtitulku bylo uvedeno, že příspěvek vznikl „*z dopisu přátelského*“¹⁴⁶ a tak je i na kolínském divadle nazýváno.

Autor v úvodu, než začal pro čtenáře posuzovat hereckou činnost kolínských divadelních ochotníků, ještě zmiňoval například provozování Klicperových her „*Loketský zvon*“ v sousední Kutné Hoře či díla „*Lhář z celým jeho rodem*“ v Týnci nad Labem. Díky těmto příkladům a vlivům se do Kolína dostala další Klicperova dramatická hra (a nejen tato), „*Rohovín čtverrohý*“.

Zde se jim také poštěstilo provozovat dalších deset her, mimo jiné například „*Žlutou zimnici*“, „*Čecha a Němce*“, „*Přítele v nouzi*“ či „*Berounské koláče*“, které byly obecně kladně přijaty avšak kromě posledně jmenovaného díla. Rubeš přesněji napsal, že tato hra Jana Nepomuka Štěpánka se zdála, jakoby „*Berounské koláče našim krajanům chutnat nechťeli*“¹⁴⁷. Připustil možnost, že na dílo nebyli diváci ještě připravení. Poté se zaměřil na samotné herecké osazenstvo, které ke hře přispělo. Herecký výkon paní Benátové, kterou čtenářům přiblížil dodatkem, že hrála v „*Přítele v nouzi*“ postavu Lizičky, autor popsal jedním příslovcem. Podle něj hrála „*milostně*“. Pozornost také zaměřil na slečnu Spálenou a Rabeláčovou, které celkově uzavíraly jmenovaný trojlístek kolínských ochotnic. Poté jmenoval další herce, kteří se snažili podle něj svých rolí co nejlépe zhostit bez jakéhokoliv jejich dalšího konkrétnějšího hodnocení. Závěrem však uvedl optimistickou kritickou myšlenku, že „*v Kolíně duch český nevyumřel*“¹⁴⁸. Stále se hrály původní české hry.

¹⁴⁴ Srov. LNĚNIČKOVÁ, Jitka. *České země v době předbřeznové 1792 – 1848*. Praha: Libri, 1999. s. 331. ISBN 80-85983-27-3.

¹⁴⁵ Srov. VOPRAVIL, Jaroslav. *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973. s. 78. ISBN nevedeno.

¹⁴⁶ ČÍŽKOVSKÝ, F. J. *Divadlo v Kolíně. Květy české*. 1834, č. 42. s. 352. ISSN nevedeno.

¹⁴⁷ Tamtéž.

¹⁴⁸ Tamtéž.

Divadelní kritika byla v listech častější, protože dávala na vědomí zároveň činnost divadelní zároveň s tvorbou dramatickou.

3. ročník (1836)

V patnácté a šestnácté „Příloze ke Květům“ náležící k devětatřicátému a jedenatřicátému číslu *Květů* se J. K. Tyl rozepsal o literární kritice soudobých právě vyšlých děl v příspěvku na pokračování „Pohled na literaturu nejnovější I., II.“. Zde tedy Tyl podal obsáhlý a systematický kritický pohled na níže uvedená díla.

V příloze s pořadovým číslem patnáct se jeho kritika zaměřila nejprve na básnický žánr. Pozornost věnoval novým ódám M. Klácela, ale především zde vyšla Tylova kritika Máchova „*Máje*“. Poté se ještě rozepsal o sbírce rozličných básní W. Raaba, ke kterým také patřily „*Plody sboru Prešpurského*“. V další polovině kritického článku svou pozornost orientoval na vyšlé spisy Bohuslava Hasištejna z Lobkovic a zhodnotil první a druhý svazek *Časopisu musejního* z roku 1836.

Úvodem se Tyl nezapomněl zmínit o již vyšlých recenzích k dílu M. Klácela, které otiskly v *České včele*, a jenž podle něj nebyly plnohodnotné, jejich autoři si počínali „*povážlivě, bez újmy, a bez přepjatosti*“¹⁴⁹. Sám Tyl Klácela pozitivně kritizoval za jeho tvorbu, označoval ho za pěvce lidu, který se raduje ze svého národa. Doporučoval mu, aby se nenechal omezovat rozumem, ale nechal se vést svým svobodným básnickým zaníceným srdcem, aby mohly jeho ódy sloužit jako básnický vzor ostatním umělcům a čtenářům.

Také Máchův „*Máj*“ v další části příspěvku označil, stejně jako Klácelovy básnické ódy, jako dílo, které se na literární scéně ještě neobjevilo, a které vzbudilo značný rozruch mezi lidmi. Ovšem rozruch kolem „*Máje*“ nabyt jiného charakteru. Pana Máchu, jak Tyl umělce, přispěvatele *Květů* a svého dřívějšího přítele a spolupracovníka v této kritice oslovoval, rozhodně označoval za básníka, jeho poezii přirovnával ke kouzelnému automatu. Počítal s jeho dalším uměleckým vývojem.

V následující části ovšem odsoudil Máchova hlavního hrdinu, „*lesů pána*“, jenž byl pouhým vrahem a odmítal litovat osud postavy Viléma. Tyl nechápal, proč se Mácha ve svém díle zabýval popravou zločince, když by bylo podle něj potřeba na všech stranách vypovídat spíš o českém národu. Avšak stačil zároveň jedním dechem dodávat a neupírat mu, že autor „*Máje*“ byl „*muž mladý, duchem bohatě nadaný*“¹⁵⁰. Přestože oceňoval, že jeho verše

¹⁴⁹ TYL, Josef Kajetán. Pohled na literaturu nejnovější. *Květy*. 1836, č. 29 (15. příloha). s. 57. ISSN neuvedeno.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 58.

vycházely z autorova nitra a rozbolavěné duše, stěžoval si, že dílo napsal tak „nečesky“¹⁵¹. V závěru kritiky zdůrazňoval potřebu literatury v národním duchu, kterou ale Karel Hynek Mácha svým Májem podle Tyla nenaplňoval.

Tyl Máchovo dílo posuzoval jako jeho generační vrstevník, kterému nejsou estetické normy romantismu cizí, a proto se také neztotožnil s některými myšlenkami, že Máchova tvorba nepatří do krásné literatury. Na druhou stranu však „Máj“ odmítal společně s rozervaneckou romantickou poezií jako nepotřebnou pro českou literaturu národní.¹⁵²

V následujícím odstavci se Tyl ve stručnosti zaměřil už na W. Raabova, kterého uvedl jako básníka, jenž se inspiroval Schillerovým dílem. Vyslovoval přání, aby se v tisku takovýchto knih i nadále pokračovalo.

Zmínil též upravené vydání spisů Bohuslava Hasištejna z Lobkovic, jež přeložil Winařický. Tyl však vyslovil názor, že by neplýtvat svým časem na latinské hexametry, jimž se Winařický věnoval.

Ovšem vychvaloval různorodé články Čelakovského, Chmelenského, Palackého či Šafaříka, jež přinesly první a druhý svazek *Časopisu muzejního*. Vytkl jen nezaplňenou mezeru ohledně beletristických článků, které by obsahovaly potřebné a kritické vědomosti.

V šestnácté příloze k jednatřicátému číslu *Květu* vyšlo pokračování (dokončení) Tylova kritického článku „*Pohled na literaturu nejnovější*“. V úvodu se autor všeobecně zaměřil na stav jeho soudobého časopisectví, které podle něj postrádal například více ženských příspěvatelek. Což byl smutný fakt i v případě *Květu* ve sledovaném období první poloviny třicátých let. Poté se zaměřil na těžkou práci redaktorů (například beletristických) časopisů, kteří měli mnoho práce zvláště z hlediska obsahové výplně svých magazínů. Pokud jim vlastní produkce nestačila a ani od ostatních příspěvatelů, sahal většinou pro německé „škráboniny“¹⁵³, které narychlo překládali. Charakterizoval je jako často rozkouskované s malým počtem příspěvatelů.

Zmiňoval se též o tom, že doposud ani na Moravě ani v Uhrách nevycházela žádná česká časopis. Autor kritiky se nezapomněl rovněž podívat na situaci časopisectví na Slovensku. Zde byl podle Tyla výjimkou časopis vydávaný Jurajem Palkovičem *Tatranka*, který však k „rozkoším vlastem československým“¹⁵⁴ sloužil jen ve dvou vydaných svazcích. Tyl uvedl

¹⁵¹ Tamtéž.

¹⁵² Srov. OTRUBA, Mojmir. Časopis jako dialog. In: J. K. Tyl: *Národní zábavník. Publicistika 1833 – 1845*. Praha: Odeon, 1981. s. 807. ISBN neuvedeno.

¹⁵³ TYL, Josef Kajetán. *Pohled na literaturu nejnovější. Květy*. 1836, č. 31 (16. příloha). s. 61. ISSN neuvedeno.

¹⁵⁴ Tamtéž, s. 62.

krátký úryvek nepříznivě ostré kritiky *Tatranky*, jenž měl na svědomí Karol Kuzmány. Celkově časopis alegoricky připodobnil k ženě, která je ovinutá hadry, pochybného a nestoudného vzhledu, jedním slovem ho označil za cikánku, ke které promlouval. Obsah *Tatranky* hodnotil jako sběr použitého a nepotřebného materiálu, doslova její náplň označil za „staré železo“ a pokračoval: „žvýkáš močku, kterou jiní z dýmek vytrásají!“¹⁵⁵ Tyl uznával Kuzmányho schopnosti k přesnému zachycení chyb.

Sám autor příspěvku se dále zaměřil na Kuzmányho vlastní časopis, *Hronku*, ve kterém se podle něj postaral o vzrůstání československé literatury a zároveň se zde Kuzmány postavil proti chybám svých krajanů.

V následující části oznamoval vydání díla J. H. M. Poppea „*Technologia všeobecná*“, což označil za „obšírné prostonárodní naučení o řemeslech a umělostech“¹⁵⁶, které by mělo sloužit k poučení širokým vrstvám také díky překladu J. S. Presla. Tyl vyzíval čtenáře k zakoupení knihy, protože podle něj byla důležitá pro řádnější doplněné vzdělání národa, a pro lepší představu o její funkci vložil do příspěvku rozsáhlejší Preslovo pojednání o knize. Ten v něm neváhal připomenout, že do té doby nenalezl žádný podobný spis, jenž by obsahoval potřebné informace pro řemeslníky a umělce, kteří by se chtěli danému řemeslu vyučít a zároveň poučit o dané problematice tak, aby tomu porozuměli.

Poté Tylův článek pokračoval s vyzdvihováním historie jako „*studnice moudrosti*“¹⁵⁷ v rámci stálého rozvíjení literatury. V této oblasti se krátce zmiňoval o činnosti Smetany, upozorňoval na brzké vydání Šafaříkových *Slovanských starožitností* a na přípravování historie české od Palackého, jejichž činnost měla pro národ velký význam i s ohledem na to, že se někteří věnovali navíc také polohopisům různých krajin.

V závěru ještě uvedl vyšlou knihu na Moravě Aloise Vojtěcha Šembery, „*Historie pánů z Boskovic a hradu Boskova v Moravě, s popsáním panství a města*“. Upozorňoval na fakt, že v díle historikové nenaleznou některá důležitá data, což však nebylo ani autorovým prvotním úkolem. Naopak chválil autorův plynňý a srozumitelný jazyk i styl, do kterého zabalil příběhy vlasteneckých dějin. Článek ukončil myšlenkou, že by se mělo pokračovat v publikování podobných děl, protože dosud se podle Tyla dával jen malý zřetel na popsání slovanských dějin.

¹⁵⁵ TYL, Josef Kajetán. Pohled na literaturu nejnovější. *Květy*. 1836, č. 31 (16. příloha). s. 61. ISSN neuvedeno.

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ Tamtéž, s. 63.

5.2.4.4.4. NAUČNÉ ČLÁNKY

Naukové články byly v první řadě určené pro obyčejné lidové čtenáře, proto se také psaly v jednodušším a prostším duchu. Příspěvky však nepoučovaly o významných osobnostech (o vynálezcích, umělcích,...), o technických novinkách, českých dějinách, historických památkách násilně ani nudně. Díky řadě získaných schopných spolupracovníků nabývaly popularizačního a zábavnějšího charakteru.

5.2.4.4.5. PROSLOVY

Květy byly častým prostředníkem k vlasteneckým proslovům a agitacím, jenž měly jeden z nejdůležitějších úkolů. Obracely se k jednotlivým vrstvám obyvatel, aby probudily jejich vlastenecké citění.

3. ročník (1836)

Tylův publicistický projev „*Proč jsem Čechem?*“¹⁵⁸ v „*Příloze ke Květům*“, který zaplnil téměř celou přílohu, zdůrazňoval, že správný vlastenec by v sobě měl probouzet jakousi touhu po vlastním duchovním zdokonalování.

Vlastenecké tendence z Tylova projevu přímo prosakovaly. Celý projev napsal jako vyznání, dopis šedesátiletého venkovského učitele svému synovi, ale oslovoval tak všechny čtenáře. Příspěvek autor rozdělil na dvě části. V první části mu hlavně udílel rady, jak by se měl ve světě chovat, aby si za všech okolností udržel důstojnost patřící k člověku. Kladl mu na srdce, aby byl pyšný, že je Čech, i kdyby se našli tací, kteří by se mu posmívali.

Ve druhé části dopis pojal už jako vysvětlovací, proč se tedy pisatel nazýval Čechem a jaké povinnosti, národní hrdosti a důstojnosti mu z toho vyplynuly. Zveřejňoval myšlenku, že člověk by neměl zůstat jen člověkem, ale měl by být navíc obdařen právě národní hrdostí (tuto myšlenku vnášel například i do jeho povídek). Podle jeho názoru samotná kosmopolitnost nestačí, lidé chtějí poznat celý svět, ale nezaměřují se na to, co se děje doma, co mají nejbližší. „*Světana jediný směr jest vlastenectví, jakož z vlasteneckých ctností světanství vzalo počátek. [...] Kosmopolitismus bez vlastenectví [...] jesti výtvar nemocných nebo zlých hlav, jesti pouhá obluda, hnusná škraboška, za nižby se ráda nenávisť k některému národu ukryla.*“¹⁵⁹ V závěru tak přirovnával vlastenectví k ohni, jenž pro blaženost národa v srdci čistého člověka zahoří a to také označil za správné poslání člověka.

¹⁵⁸ TYL Josef Kajetán. *Proč jsem Čechem. Květy*. 1836, č. 27 (příloha 14). ISSN neuvedeno.

¹⁵⁹ Tamtéž, s. 55.

5.2.4.4.6. ZPRÁVY

Dostatek místa dopřávaly *Květy* též pravidelným zprávám o tehdejšímu kulturnímu životě v českých zemích, což je stavilo do přednostního postavení mezi ostatními českými časopisy. Samozřejmě díky Tylově vlivu se psalo (v některých případech měly zprávy nejen informativní ale i pozvánkový charakter) hlavně o různých divadelních představeních ochotníků či kočujících společností. Informovalo se i o zakládání knihoven, o činnostech čtenářských spolků, o tom, kde se pořádaly jaké slavnosti, na kterých si korespondenti všímali i jakým způsobem se dbalo na národní jazyk.

Josef Kajetán Tyl, organizátor veřejného života, jak jsme již dříve uváděli, seskupoval kolem sebe mladé osobnosti, které učil pořádat besedy s různými přednesy či s tancem. Proto také už v časopise *Jindy a nyní* za Tylova vedení, a potom i v *Květech*, se pokračovalo s uveřejňováním článků a zpráv z jednotlivých měst o nejrůznějších besedách, divadelních hrách a dalších společenských akcích.¹⁶⁰

Svoji pozornost redaktoři zaměřovali také na kulturní život, hlavně na ten literární, u dalších slovanských národů, především u Poláků.

Květy tak plnily navíc i zpravodajskou funkci a dalo by se říct, že svou snahou přinášet aktuální informace se určitým způsobem přibližovaly k denníkům. „Čtenáři tak objevovali i zprávy o technických pokrocích, pozoruhodných událostech či přírodních katastrofách. V podstatě Tyl v listu praktikoval to, co již bylo dříve zavedené v beletristických a lidovýchovných časopisech od Krameriových dob.“¹⁶¹

¹⁶⁰ Srov. NEJEDLÝ, Zdeněk. *Tyl – Hálek – Jirásek*. Praha: Československý spisovatel, 1950. s. 22. ISBN neuváděno.

¹⁶¹ OTRUBA, Mojmír. Časopis jako dialog. In: J. K. Tyl: *Národní zábavník: Publicistika 1833 – 1845*. Praha: Odeon, 1981. s. 805. ISBN neuváděno.

6. Časopis Květy po Tylově odchodu

Po Tylově odchodu z postu šéfredaktora roku 1836 *Květy* vycházely i nadále. Od počátku roku 1837 jejich řízení převzal sám nakladatel J. H. Pospíšil, avšak Tyl v redakci zůstal jako přispěvatel a od roku 1838 pro ně znovu psal své povídky. Po pěti letech se roku 1841 J. K. Tyl znovu ujal vedení *Květů* až do roku 1845, kdy redakci tentokrát opustil nadobro.¹⁶²

Tylova neodlučitelnost od *Květů* byla známá i z jeho korespondence určené Pospíšilovi z roku 1843, kdy mu napsal: „*Ostatně Vás prosím, abyste mi Květy ještě tento měsíc v rukou ponechal....*“¹⁶³

List po Tylovi vedli další schopní redaktoři jako například Vítězslav Hálek či Jan Neruda, o kterých jsme se již zmínili v podkapitole druhé kapitoly „*Stručná historie Květů*“. Prvotní podoba, kterou novinám vtiskl Tyl, však představovala významnou tradici, ze které později vycházeli pokračovatelé časopisu *Květy*.

Přesto všechno se během následujících revolučních let zpolitizovaly, ovšem jako i ostatní česká žurnalistická tvorba, a staly se deníkem. Potom, co se v nich objevovaly potlačující tisková opatření, zanikly. Za dobu své existence učinily mnoho hlavně díky Tylově přičinění. Právě v předbřeznovém období pomohly prorazit cestu umění a kulturnímu životu, který se tak mohl dostat k velkému okruhu lidového obyvatelstva českých zemí. Tylovy snahy v *Květech* odpovídaly národním potřebám tehdejší doby.¹⁶⁴

¹⁶² Srov. OSVALD, Václav. *Novinář Josef Kajetán Tyl*. Praha: Novinář, 1972, s. 35. ISBN neuvedeno.

¹⁶³ Srov. TYL, Josef Kajetán. *Paralipomena : Korespondence*. Praha: Odeon, 1989. s. 276. ISBN 80-207-0059-5.

¹⁶⁴ Srov. BERÁNKOVÁ, Milena. *J. K. Tyl v Květech*. In: *Dějiny československé žurnalistiky I.díl: Český periodický tisk do roku 1918*. Praha: Novinář, 1981, s. 79. ISBN neuvedeno.

Závěr

Cílem práce, jak jsme si v úvodu vytyčili, byla charakteristika časopisu *Květy* v první polovině 19. století. Zvláště jsme se konkrétněji zaměřili na tvorbu v prvních třech ročnících 1834 – 1836, pro jejichž zkoumání jsme využili vedle interpretace a analýzy především popisnou metodu příspěvků.

Na začátku práce jsme se zaměřili na noviny, jež stály v počátcích vzniku české žurnalistiky, od kterých se mohly *Květy* případně inspirovat. Těmi byly hlavně *Krameriovy c. k. vlastenecké noviny*, jež se snažily na svých stránkách vychovávat lidového čtenáře a poučovat o věcech z různých oborů hospodářství, techniky i literatury.

Ve stručné historii *Květů* přehledově popsané do roku 1916 za pomoci „*Lexikonu české literatury*“ jsme došli k závěru, že během následujících let po Tylově odchodu vedli časopis přes různé dobové obtíže další schopní spisovatelé, kteří měli většinou jisté zkušenosti s publicistikou. Po obsahové stránce se snažili být věrní Tylově zavedené tradici, ke které přinášeli svůj navíc osobitý přínos. Beletrie tak stále nebyla opomíjená a udržovala se na předních příčkách, ale občas byla potlačena například na úkor publicistiky vzhledem k revolučním dobovým událostem.

Během stručného zpracovávání pohledu na časopis *Jindy a nyní* za vedení redakce Jana Hýbly jsme přišli na nedostatečné či na téměř žádné odborné publikace, které by se tomuto období blíže věnovaly. Ovšem příčinou mohl být i fakt, že Hýblova práce v *Jindy a nyní* tolik do žurnalistiky nezasáhla. Též nás po obsahové stránce překvapilo, že se v Hýblových listech nepublikovaly téměř žádné příspěvky z řad poezie. V tomto ohledu měl list mezery až do příchodu J. K. Tyla. Ocenili jsme však snahu o naučné články a povídkové příděly, jejichž rozsah se postupně zvětšoval.

Ovšem podrobněji jsme komentovali a analyzovali až náplň posledního ročníku *Jindy a nyní*, který vedl Josef Kajetán Tyl. Obsahová náplň v *Jindy a nyní* nově sestavená Tylem totiž v základech přešla i do *Květů*. Zavedení nových rubrik věnovaných divadelní a literární kritice bylo jen okrajové, plně se rozvinuly až v časopisu *Květy*. Nicméně povídky na pokračování měly své místo již zde. Jedna z prvních Tylových vlasteneckých povídek, „*Dobrodruzi*“, byla také publikovaná nejprve v *Jindy a nyní* a na ni jsme též pozorovali typické znaky Tylovy vlastenecké tvorby. Milostná zápletka, proměna „nevlastence“ ve vlastence či mravní a morální čistota v ní bila přímo do očí.

Než jsme začali s analýzou vybraných ročníků, uvedli jsme nejprve časopis *Květy* v další kapitole nazvané „Význam časopisu *Květy* pro kulturní a literární život 30. let 19. století“ do

kontextu národního obrození. Nejenže list dával prostor starší generaci, ale poskytoval své stránky i generaci mladé, mnohdy k jejich prvnímu publikování. V *Květech* se tak formovala osobnost například Karla Hynka Máchy, Karla Jaromíra Erbena či Václava Filípka. Podstatné však bylo, že se list zaměřoval především na původní českou tvorbu, která upadala na úkor vzrůstajících překladů.

Současně jsme se pokusili zmapovat situaci českých časopisů v první polovině 19. století, která vzhledem k panující cenzuře nebyla vždy příznivá. Mnoho časopisů nejprve čerpalo z německých novin a v horším případě měly jen podobu překladu do češtiny. Původní český časopis na žurnalistické scéně dlouho chyběl. Více jsme se zaměřili až na list *Hlasatel český*, jenž založil Jan Nejedlý, a který potřebu českého časopisu konečně naplňoval. Z tehdejších dalších časopisů jsme proti *Květům* postavili jejího „rivala“ *Českou včelu* a zjistili jsme, že přes vzájemné spory a polemiky měly listy i společné rysy. Obě literární periodika se snažila čtenáře určitým způsobem vzdělávat a poskytovat půdu pro české přispěvatele.

Pátou hlavní kapitolu jsme věnovali už samotným *Květům*. Jejich vizuální vzhled se během sledovaného období až na změnu názvu tolik nezměnil. Z *Květů českých* byly od druhého ročníku už je *Květy*, jež v titulku obklopoval květinový věnec. Příspěvky se tiskly švabachem, který následně v dalších ročnících nahradila latinka se švabachem zkombinovaná. Počet odběratelů a přispěvatelů časopisu postupně stoupal společně s oblíbeností u čtenářů. Literární program periodika jsme odvodili i díky Tylově publikované básni „*Květy české*“, ve které dával najevo, že chce povznést do té doby tupený český jazyk a dávat důraz na původní tvorbu.

V další části analýzy *Květů* jsme se orientovali na jejich žánrovou strukturu. Příspěvky jsme rozdělili na prózu, poezii, dramata a publicistické žánry. Vzhledem ke skutečnosti, že publikované články lze přiřadit do více žánrů jako například dramatickou báseň, orientovali jsme se podle znaků, které v nich převažovaly více. Naše zařazení jednotlivých žánrů do literárních druhů tedy v první řadě posloužilo ke snaze vytvořit lepší přehled příspěvků.

Studie Vladimíra Štěpánka, který se věnoval literatuře za doby národního obrození, a stěžejní práce Mojžíra Otruby nám pomohly k lepšímu zachycení tehdejších hlavně prozaických příspěvků. Ovšem naším hlavním těžištěm pro komentování a hodnocení žánrů, které se vyskytovaly v *Květech*, byly samotné vybrané články, které představovaly jakési vzorové příklady. Ke každému žánru jsme se snažili uvést alespoň jeden příklad příspěvku, jenž odpovídal jeho charakteristice. Prostřednictvím analýzy a interpretace jsme zachytili určité rysy jednotlivých příspěvků a v mnohých jsme objevili zvláště vlasteneckou agitaci, což se již předem předpokládalo. Vlastenecké myšlenky se neprojevovaly jen v jednání a

myšlení postav povídkové prózy, jejichž nositelé pocházeli především z tzv. třetího stavu, ale přicházely ke čtenářům i ve formě proslovů (často metaforicky pojatých) či recenzí českých knih a divadelních her. Kromě patriotismu články taktéž přinášely úvahy o morální čistotě, o příkladném nepromrhaném životě, ale i vzdělání v přijatelnější popularizované podobě. Tyl však dohlížel, aby příspěvky otisknuté v *Květech*, ač například vlastenecké, nesly i určitou vyšší literární a jazykovou kvalitu.

V člancích na první pohled zábavného rázu jsme často nacházeli i odsuzování morálních prohřešků a snahy o výchovu čtenářů. Aktuální zprávy sledovaly dění ve společnosti.

V poslední kapitole jsme se ještě okrajově zaměřili na osud *Květů* po Tylově odchodu po roce 1836. Na toto období jsme obrátili svou pozornost opravdu jen ve zmínce, protože další osudy *Květů* bez J. K. Tyla jsme shrnuli na začátku práce ve „*Stručné historii Květů*“. Jejich podoba s novými vedoucími redaktory se samozřejmě proměňovala. Avšak charakter *Květů*, jež zavedl Tyl, si v určitém poměru nesly i v dalších letech.

Prameny a literatura

Prameny

Jindy a nyní. Hradec Králové; Praha: J. H. Pospíšil, 1828-1833.

Květy české. Hradec Králové; Praha: J. H. Pospíšil, 1834-1835.

Květy. Hradec Králové; Praha: J. H. Pospíšil, 1835-1836.

Literatura

FORST, Vladimír et al. *Lexikon české literatury: Osobnosti, díla, instituce*; 2. díl, 1.sv., H-J. Praha: Academia, 1993. ISBN 80-200-0468-8.

FORST, Vladimír et al. *Lexikon české literatury: Osobnosti, díla, instituce*; 2. díl, 2.sv., K-L + dodatky k A-G. Praha: Academia, 1993. ISBN 80-200-0469-6.

BERÁNKOVÁ, Milena. *Dějiny československé žurnalistiky I.díl: Český periodický tisk do roku 1918*. Praha: Novinář, 1981. ISBN nevedeno.

HÝSEK, Miloslav. *J. K. Tyl*. Praha: Mánes, 1926. ISBN nevedeno.

JAKUBEC, Jan. Josef Kajetán Tyl. In: J. Jakubec: *Dějiny literatury české II.: Od osvícenství po družinu Máje*. Praha: Nákladem Jana Laichtera, 1934. ISBN nevedeno.

KLIMEŠ, Vladimír. *Počátky českého a slovenského novinářství*. Praha: Orbis, 1955. ISBN nevedeno.

KOHLÍK, Jaroslav. *Noviny dávných staletí*. Praha: Novinář, 1970. ISBN nevedeno.

LEHÁR, Jan et al. *Česká literatura od počátků k dnešku*. 2. doplněné vydání. Praha: NLN, 2008. ISBN 978-80-7106-938-8.

LNĚNIČKOVÁ, Jitka. *České země v době předbřeznové 1792 – 1848*. Praha: Libri, 1999. ISBN 80-85983-27-3.

MÁCHA, K. H. *Máj*. Praha: F. Šimáček, 1888. ISBN nevedeno.

MALÝ, Jakub. *Naše znovuzrození I*. Praha: J. Otto, 1880. ISBN nevedeno.

NEJEDLÝ, Zdeněk. *Tyl – Hálek – Jirásek*. Praha: Československý spisovatel, 1950. ISBN nevedeno.

OSVALD, Václav. *Novinář Josef Kajetán Tyl*. Praha: Novinář, 1972. ISBN nevedeno.

OTRUBA, Mojmír. *Časopis jako dialog*. In: J. K. Tyl: *Národní zábavník: Publicistika 1833 – 1845*. Praha: Odeon, 1981. ISBN nevedeno.

OTRUBA, Mojmír a HOMOLOVÁ Květa, ed. Josef Kajetán Tyl. In: *Čeští spisovatelé 19. století: Studijní příručka*. Praha: Československý spisovatel, 1971. ISBN neuvedeno.

OTRUBA, Mojmír a Miroslav KAČER. *Tvůrčí cesta Josefa Kajetána Tyla*. Praha: Státní nakladatelství krásné literatury a umění, 1961. ISBN neuvedeno.

PILÁT, Jan. *Redaktorská činnost Josefa Kajetána Tyla*. Praha: Orbis, 1955. ISBN neuvedeno.

ŠTĚPÁNEK, Vladimír. *Z dějin obrozenské literatury*. Praha: Československý spisovatel, 1988. ISBN neuvedeno.

ŠTĚPÁNEK, Vladimír. Typologie Tylovy prózy. Historický typ Tylovy osobnosti. In: ČERNÝ, František et al. *Monology o Josefu Kajetánu Tylovi*. Praha: Univerzita Karlova, 1993. ISBN 80-7066-733-8.

TYL, Josef Kajetán. *Paralipomena : Korespondence*. Praha: Odeon, 1989. ISBN 80-207-0059-5.

VLČEK, Jaroslav. *Kapitoly z dějin české literatury*. Praha: Československý spisovatel, 1952. ISBN neuvedeno.

VODIČKA, Felix et al. *Dějiny české literatury II: Literatura národního obrození*. Praha: ČSAV, 1960. ISBN neuvedeno.

VOLF, Josef. *Dějiny novin v Čechách do roku 1848*. Praha: Duch novin, 1930. ISBN neuvedeno.

VOPRAVIL, Jaroslav. *Slovník pseudonymů v české a slovenské literatuře*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1973. ISBN neuvedeno.

Internetové zdroje

Jan Roháč z Dubé. *Husitství.cz* [online]. © 1998-2012 [cit. 2012-05-28]. Dostupné z: <http://www.husitstvi.cz/ro31.php>

Summary

In the thesis “The Květy Magazine in the First Half of the 19th century – the Analysis of the Years 1834 – 1836“, the Květy magazine has been described during the period of 1834 - 1836. In the research of the three first volumes of the magazine and the chosen articles, we have used the defining and analysing methods, but mainly the descriptive method.

Firstly, we have been focusing on the newspapers from the beginning of the Czech journalism. Therefore, for instance, *Kramerijsovy c. k. vlastenecké noviny* could have influenced the Květy magazine.

In the third chapter, which deals with the *Jindy and nyní* magazine during Jan Hýbl's editorship, we have approached the structure of the articles. It has been a surprise that during Hýbl's editorship no poetry was being published. This attitude changed when J. K. Tyl began to work as the new editor after Hýbl.

The content of the *Jindy and nyní* had been made up by Tyl. In Tyl's form it had moved into the *Květy*. One of the earliest Tyl's patriotic poems “*Dobrodruzi*” was published in the *Jindy a nyní*. We have observed the typical signs of Tyl's patriotic attitude: a love intrigue, a transformation of the protagonist into a patriot, or moral purity.

The chapter „The Significance of the Květy Magazine for the Cultural and Literary Life of the 19th century“ deals with both the old and the young generation of the authors of the *Květy* magazine, we may mention Karel Hynek Mácha, Karel Jaromír Erben, or Václav Filípek. The paper was focused mainly on the original Czech works.

The fifth chapter is focused only on the *Květy* magazine. The number of both the readers and the authors had gradually increased. Thanks to Tyl's poem „*Květy české*“ we have got to know the literary programme of the paper, furthermore, it declared the effort for the better Czech language and it stressed the significance of the original works.

The structure of the *Květy* magazine has been divided according to the literary genres; prose, poetry, drama, the genres of the affairs. Therefore, we may observe a proper survey of the articles.

For a better understanding of the prosaic articles, the Vladimír Štěpánek and Mojmír Otruba's essays have been used. The chosen articles from the *Květy* magazine represent the base for the further commentaries and evaluating of the genres. We have captured the characteristics of each of the articles by means of analysis and definition. The patriotic agitation in some of the articles was palpable. The *Květy* magazine's character, which had been presented by Tyl, was held even in the following years.